

Pilar III

2011

Rapport
kapitaldekning
og risikostyring

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
1. Innledning.....	4
2. Viktige hendelser og erfaringer fra 2011	4
3. Organisasjon, kontroll- og styringsmodell.....	6
3.1. Konsernstruktur	6
3.2 Direkte eierskap i selskap i SpareBank 1-alliansen og strategiske eierposter.....	7
3.3 Organisering av banken	9
3.4 Konsernets kontroll og styringsmodell	9
4. Kapitaldekning	13
4.1 Kapitaldekningsregelverket	13
4.2 Soliditetsmål	15
4.3 IRB-ambisjoner.....	16
4.4 Kapitaldekning.....	17
4.5 Konsolideringer/døtre/tilknyttede selskaper.....	18
5. Risiko og kapitalstyring	21
5.1 Risk management	21
5.2 ICAAP.....	21
5.4 Risikomåling og risikojustert kapital	28
5.5. Rapportering og oppfølging	29
5.6 Compliance (etterlevelse)	29
6. Sentrale risikogrupper og målemetoder.....	29
6.1 Operasjonell risiko	30
6.2 Compliance risiko.....	31
6.3 Markedsrisiko	31
6.4 Kredittrisiko	33
6.5 Likviditetsrisiko.....	35
6.6 Eierrisiko.....	37
6.7 Forretningsrisiko	38
6.7.1 Strategisk risiko	39
6.7.2 Omdømmerisiko	40
7. Kreditteksponeringer	40
7.1 Definisjon av mislighold etc.	40
7.2 Kredittrisiko – IRB.....	42
7.3 Oppbygging av IRB systemet.....	42
7.4 Modellbeskrivelse og anvendelse	43
7.5 Kreditteksponeringer inkl misligholdte engasjement	48
7.6 Sikkerheter – kredittrisiko.....	51
8 Motpartsrisiko derivater	51
9 Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen	52

10 Renterisiko utenfor handelsporteføljen	52
11. Oppsummering – Beregning av kapitalbehov	53
12. Sammenligning av regulatorisk og økonomisk kapital.....	55
13 Endringer i rammebetingelser	56

1. Innledning

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 Nord-Norge med spesifikasjoner for hvert risikoområde samt samlet. I tillegg skal informasjonen dekke kravene som er satt til offentliggjøring av risikoinformasjon etter "Forskrift om kapitalkrav".

Dokumentet oppdateres årlig, med unntak av opplysninger om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital som oppdateres kvartalsvis.

2. Viktige hendelser og erfaringer fra 2011

Den makroøkonomiske situasjonen i Nord-Norge er fortsatt god. Dette kommer blant annet til syne i et arbeidsmarked med historisk lav ledighet. En av landsdelens utfordringer er da også mangel på lokal kompetent arbeidskraft, samtidig som netto innflytting og dermed økende folketall er et positivt trekk.

Landsdelen opplever mindre økonomiske svingninger enn landet som helhet. Dette skyldes blant annet en stor offentlig sektor som virker stabiliserende. Samtidig er Nord-Norge preget av optimisme som følge av den positive utviklingen innenfor flere næringer som petroleumssektoren, marin sektor, turisme og utvinning av mineraler.

SpareBank 1 Nord-Norge har en unik posisjon i landsdelen, med kundeforhold til nesten halve befolkningen og en kraftfull distribusjon gjennom et stort filialnett og et kundesenter som er tilgjengelig nærmest hele døgnet. Kundebasen og distribusjonsnettet er bankens viktigste konkurransefortrinn og utvikles gjennom løpende fornying og foredling.

Bankens markedsposisjon og soliditet er ytterligere styrket i løpet av 2011. Sammen med gode makroøkonomiske forhold i landsdelen, har dette medvirket til at også 2011 ble et godt år for SpareBank 1 Nord-Norge.

SpareBank 1 Nord-Norges verdier er "Nær og dyktig". Banken har et sterkt hjerte for landsdelen, og vi lever ut vår visjon "For Nord-Norge" først og fremst gjennom å være en bank for menneskene som bor i, eller har tilknytning til landsdelen og nordnorsk næringsliv. I vårt samfunnsengasjement bidrar vi, gjennom SpareBank 1 Nord-Norge-fondet og våre samarbeidsavtaler, med over 80 mill kroner til nordnorske lag, foreninger og kunnskapsinstitusjoner. Disse midlene er jevnt fordelt på kultur, idrett og kompetanseutvikling.

Sentrale hendelser, aktiviteter og tiltak i 2011:

- Norge og Nord-Norge går godt, men de økonomiske og politiske utfordringene i Europa ble mer krevende enn mange så for seg ved inngangen til 2011.
- Det satses stadig sterkere på ressursutnyttelse i nord, og mange ser på Nord-Norge som mulighetenes landsdel de kommende årene. Nordnorske husholdninger har vært økonomiske vinnere under finans- og gjeldskrisen, og banken har sitt virke i en landsdel med betydelig mangel på arbeidskraft og landets laveste ledighet.
- Bankens hovedstyre vedtok i desember 2010 et nytt mål for kjernekapitaldekningen på 11% eller høyere. Med det som bakgrunn, og for å sikre tidlig tilpasning til nye kapitalkrav, gjennomførte banken vellykkede emisjoner av EK-bevis i juni 2011. Emisjonen tilførte banken 583 mill kroner i ny egenkapital. Banken har etter dette en meget god soliditet med en kjernekapitaldekning på 11,61 %.
- Konsernet har hatt god utlånsvekst i bedriftsmarkedet og moderat utlånsvekst i personmarkedet. Porteføljeutviklingen viser at veksten er kommet i lav og middels risiko.
- Nivået på mislighold og netto tap i 2011 viser at den økonomiske utviklingen i landsdelen er god.
- God innskuddsvekst bidro til en meget god innskuddsdekning på 80,9%. Moderat utlånsvekst, god innskuddsvekst og overføring av lån til SpareBank 1 Boligkreditt AS er hovedårsaken til en positiv utvikling i innskuddsdekningen de siste årene.

- Lave utlånstap.
- Banken har gjennomført et betydelig kompetanseprogram som gjorde samtlige rådgivere til autoriserte finansielle rådgivere.
- Som en del av SpareBank 1 Nord-Norges strategi skulle konsernets lokalbanker avvikle alle manuelt betjente kontantkasser innen 2012. Arbeidet ble påbegynt i 2010 og fullført i 2011.
- SNN Økonomihus Holding AS ble opprettet i 2011 og har som formål å delta i andre selskaper og virksomheter innen økonomistyring og regnskapsførsel. Selskapet kjøpte i 2011 60 % av aksjene i regnskapskontoret Consis Alta AS.
- Banken har fornyet satsingen på unge kunder.
- SpareBank 1 Nord-Norge feiret høsten 2011 sitt 175-års-jubileum. Kundene ble invitert til en storslagen konsertopplevelse med de beste artistene landsdelen har å by på. I tillegg ble det gjennomført en rekke arrangement rundt om i regionene.

Finansielle nøkkeltall for 2011 (2010):

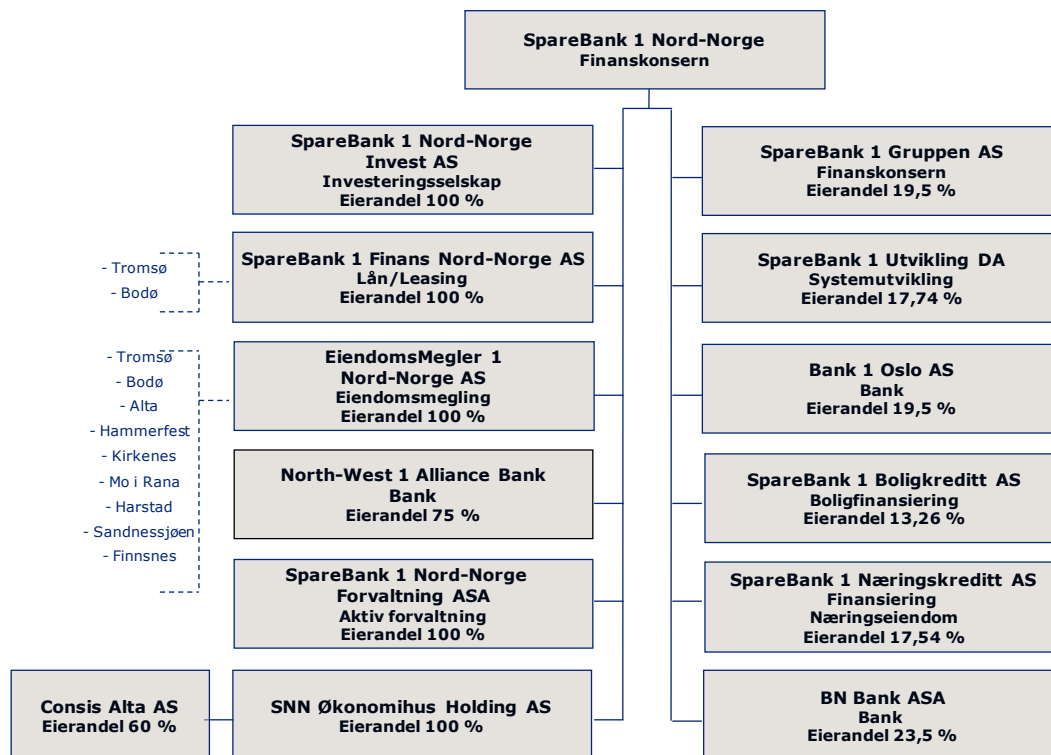
- Resultat før skatt på 682 mill kroner (1 002 mill kroner)
- Årsresultat etter skatt på 525 mill kroner (816 mill kroner)
- Egenkapitalavkastning (konsern); 8,5 % (15,3 %)
- Resultat per egenkapitalbevis (konsern); kr 3,07 (kr 5,90)
- Fortsatt god underliggende bankdrift
- Gode resultatbidrag fra;
 - Flere av konsernets datterselskaper
 - Tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet
 - Andre finansielle investeringer
- Kostnadsprosent (konsern); 57,0 % (46,8 %)
- Lave utlånstap; 101 mill kroner (87 mill kroner)
- God utlånsvekst; 7,4 % (7,2 %) inkludert overførte lån til SpareBank 1 Boligkreditt
- Solid innskuddsvekst siste 12 måneder; 6,0 % (12,9 %)
- Innskuddsdekning; 80,9 % (80,3 %)
- God soliditet med kjernekapitaldekning (konsern) på 11,6 % (10,9 %) og totalkapitaldekning på 12,5 % (11,95 %)
- Fortsatt tilfredsstillende likviditet

3. Organisasjon, kontroll- og styringsmodell

3.1. Konsernstruktur

Konsernet SpareBank 1 Nord-Norge består av følgende selskaper:

Figur 1 Konsernstruktur

Kort beskrivelse av selskapene:

SpareBank 1 Finans Nord-Norge AS

Selskapet har forretningsansvar for produktområdene leasing og salgspantfinansiering og har sitt primære markedsområde i Nord-Norge. Morbanken og kapitalvareleverandører er viktige distribusjonskanaler for selskapet.

EiendomsMegler 1 Nord-Norge AS

Selskapet eies 100% av SpareBank 1 Nord-Norge, driver eiendomsmevlervirksomhet i Nord-Norge og er medlem i en landsdekkende allianse med andre selskaper eid av SpareBank 1-banker.

SpareBank 1 Nord-Norge Invest AS

Selskapet er heleid av SpareBank 1 Nord-Norge. Formålet er å delta på forretningsmessig grunnlag med egenkapital, nettverk og kompetanse i selskaper som primært driver virksomhet i bankens markedsområde.

North-West 1 Alliance Bank

SpareBank 1 Nord-Norge åpnet i september 2010 bankvirksomhet i Russland gjennom North-West 1 Alliance Bank. Banken eies med 75% av SpareBank 1 Nord-Norge og 25% av SpareBank 1 Nord-Norges russiske samarbeidspartner Bank Tavrichesky i St. Petersburg. Hovedkontoret ligger i St. Petersburg med filial i Murmansk.

Det var 45 årsverk i North-West 1 Alliance Bank per 31.12.11. På samme tid hadde banken en totalbalanse på om lag motverdien av 250 mill kroner.

Hovedvirksomheten til North-West 1 Alliance Bank er primært tilbud av finansielle produkter og tjenester til nordiske bedrifter og personer med virksomhet i Russland. En sekundær målgruppe er

russiske personkunder og mindre bedrifter. Det legges vekt på at virksomheten skal drives med lav til moderat risiko.

SpareBank 1 Nord-Norge Forvaltning ASA

Selskapet er et heleid verdipapirforetak som driver med aktiv forvaltning av kundemidler.

SNN Økonomihus Holding AS

Selskapet ble opprettet i 2011 og har som formål å delta i andre selskaper og virksomheter innen økonomistyring og regnskapsføring, samt annen virksomhet som står i naturlig sammenheng med bankens virksomhet. Selskapet har ingen ansatte og er heleid av banken. SNN Økonomihus Holding AS eier 60 % av selskapet Consis Alta AS.

Consis Alta AS

Consis Alta AS er et autorisert regnskapskontor i Alta som tilbyr regnskapsføring og tilhørende tjenester, herunder tjenester innenfor økonomistyring og virksomhetsutvikling.

3.2 Direkte eierskap i selskap i SpareBank 1-alliansen og strategiske eierposter

SpareBank 1 –alliansen og SpareBank 1 Gruppen AS

SpareBank 1-alliansens formål er å anskaffe og lever konkurransedyktige, finansielle tjenestrer og produkter samt å ta ut stordriftsfordeler i form av lavere kostnader og/eller høyere kvalitet. Alliansen bidrar på denne måten til at privatpersoner og bedrifter opplever lokal forankring, dyktighet og en enklere hverdag. Videre skal alliansen bidra til å sikre bankens verdiskapning til glede for egen region og bankens eiere.

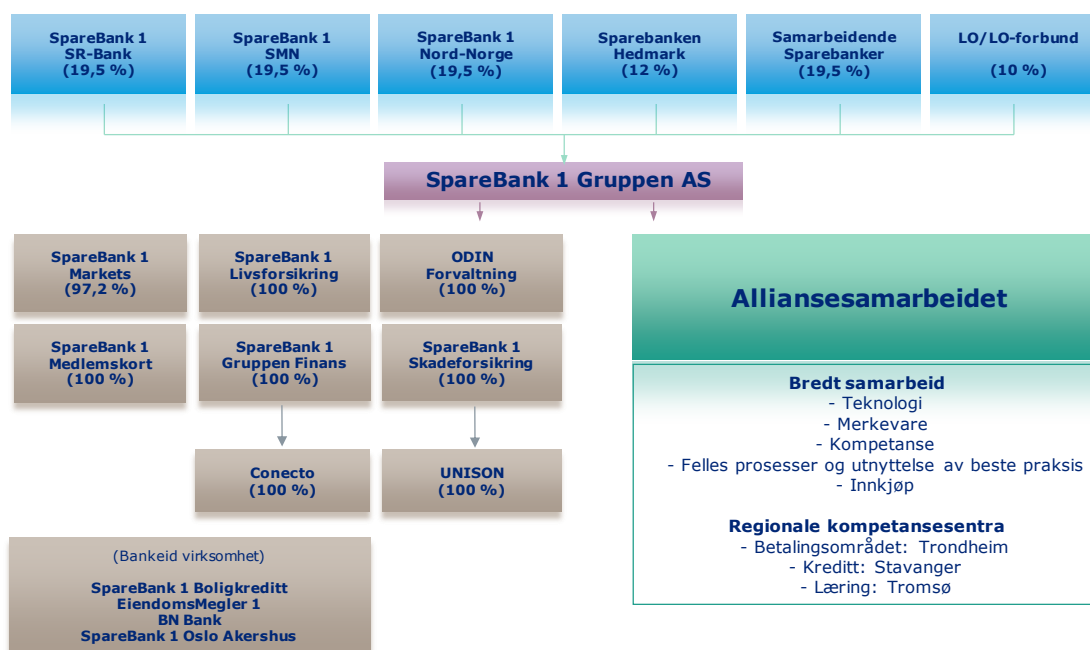
SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet og utvikling av produktselskaper gjennom det felleseide selskapet SpareBank 1 Utvikling og holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen.

SpareBank 1 gruppen har administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i SpareBank 1 –alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser og utnyttelse av beste praksis og innkjøp står sentralt.

SpareBank 1 –bankene deltar i stor utstrekning i felles utviklingsarbeid. Alliansens viktigste prosjekter har også i 2011 vært spesielt konsentrert om å øke tilbudet av selbetjente løsninger i alle kanaler, for både person- og bedriftskunder, og styrke rådgiververktøyene ytterligere til glede for kundene.

I alliansen inngår Eiendomsmegler 1 som er Norges største eiendomsmeglerforetak. Eiendomsmegler 1 har felles kjedekontor, mens meglerkontorene eies direkte av de enkelte SpareBank 1 –bankene.

Figur 2 SpareBank 1 Alliansen

BN Bank

BN Bank tilbyr finansielle tjenester for person- og bedriftsmarkedet. Innenfor personmarkedet er banken en ren nettbank. I bedriftsmarkedet er BN Bank en betydelig aktør innen finansiering av næringsseiendom, og for bedriftsmarkedet har BN Bank avdelinger i Oslo og Trondheim. SpareBank 1 Nord-Norge eier 19,5 % i BN Bank.

SpareBank 1 Boligkreditt AS

SpareBank 1 Boligkreditts formål er å finansiere 1. prioritets boliglån for bankene i SpareBank 1-alliansen. Bankene overfører boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt før selskapet gjør innlån i det norske og internasjonale kapitalmarked ved utstedelse av obligasjoner med særskilt sikkerhet (covered bonds). SpareBank 1 Boligkreditts obligasjoner med særskilt sikkerhet har rating Aaa og AAA fra henholdsvis Moody's og Fitch. SpareBank 1 Nord-Norge eier 13,26% i SpareBank 1 Boligkreditt.

SpareBank 1 Næringskreditt AS

SpareBank 1 Næringskreditts formål er å finansiere 1. prioritets lån innenfor næringsseiendom for bankene i SpareBank 1-alliansen. Bankene overfører 1. prioritets lån til SpareBank 1 Næringskreditt før selskapet gjør innlån i det norske og internasjonale kapitalmarked. SpareBank 1 Næringskreditts obligasjoner har rating Aa3 fra ratingbyrået Moody's. SpareBank 1 Nord-Norge eier 17,50% i SpareBank 1 Næringskreditt.

Bank 1 Oslo Akershus

Bank 1 Oslo Akershus opererer under markedsnavnet SpareBank 1 Oslo Akershus og har 17 lokalbanker. De viktigste kundegruppene er personmarkedet, små og mellomstore bedrifter samt organisasjonsmarkedet - primært fagbevegelsen. SpareBank 1 Nord-Norge eier 19,5% i Bank 1 Oslo Akershus.

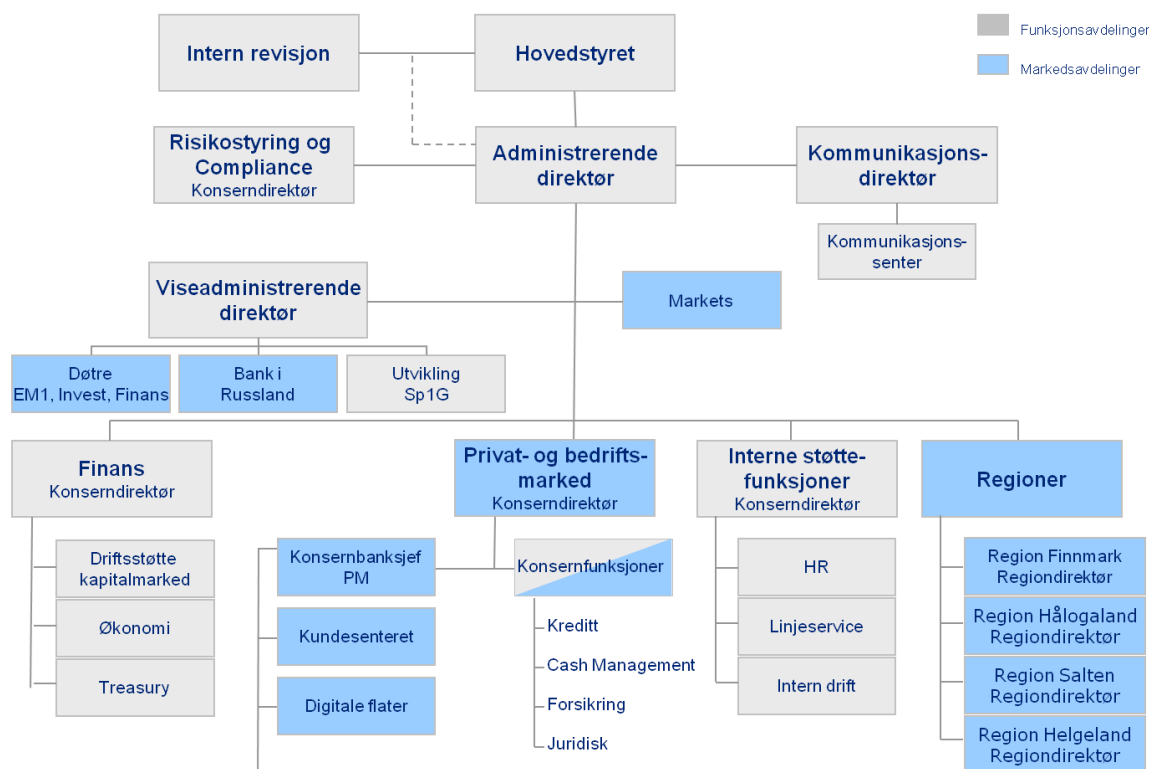
Bank Tavrishesky

SpareBank 1 Nord-Norge åpnet i 2010 bankvirksomhet i Russland gjennom North-West 1 Alliance Bank, som eies 75 % av SpareBank 1 Nord-Norge og 25 % av SpareBank 1 Nord-Norges russiske samarbeidspartner Bank Tavrishesky. Bank Tavrishesky har hovedkontor i St. Petersburg og filialer i syv russiske byer, deriblant Murmansk. Banken er den 11. største regionale banken i Nordvest-Russland, og virksomheten er i hovedsak rettet mot små og mellomstore bedrifter. SpareBank 1 Nord-Norge eier 10% av Bank Tavrishesky.

3.3 Organisering av banken

Organisering av kunderettet virksomhet og fagavdelinger i SpareBank 1 Nord-Norge fremgår av organisasjonskartet nedenfor:

Figur 3 Organisasjonskart

Administrerende direktør har ansvaret for å iverksette strategier og risikostyring som bidrar til å oppfylle de målene hovedstyret setter for virksomheten, herunder effektive styringssystemer og internkontroll.

Konsernledermøtet er administrerende direktørs kollegium for den overordnede ledelse av banken, og består av administrerende direktør, viseadministrerende direktør, konserndirektør for bedriftsmarked og personmarked, finansdirektør, konserndirektør interne støttefunksjoner, kommunikationsdirektør og konserndirektør risikostyring og compliance.

3.4 Konsernets kontroll og styringsmodell

Konsernets kontroll- og styringsmodell ivaretar organisatoriske krav til uavhengighet i risikorapporteringen, hvor ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt spesielt. SpareBank 1 Nord-Norge har gjennom flere år, både i egen regi og gjennom SpareBank 1-samarbeidet, lagt ned store ressurser i å utvikle effektive risikostyringsprosesser for å identifisere, måle og styre risiko.

Alle ledere er ansvarlige for å ha full innsikt i risikobildet innenfor eget forretnings- og/eller fagområde til enhver tid. For å tilfredsstille konsernets overordnede mål, har konsernet valgt en tredeling av risikostyringsprosessen:

Figur 4 Ansvar og roller i risikostyringsprosessen

De mest sentrale rollene i risikostyringsprosessen er:

- en utøvende funksjon (inkluderer både linje (kundeansvar) og fagavdelinger (styring/støtte/kontroll))
- en uavhengig overvåkningsfunksjon (avdeling for risikostyring)
- en uavhengig bekreftelsesfunksjon (Intern revisjon)

Konsernets kontroll- og styringsmodell skal sikre uavhengighet i beslutning og rapportering, og ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt spesielt. Et viktig prinsipp er derfor at risikostyringsprosessen er en integrert del av den daglige virksomheten.

Avdeling for risikostyring skal følge opp og støtte linje- og fagavdelingene i deres arbeid med kvalitet og risikostyring.

3.4.1 Ansvar for risikostyring og kontroll

Et viktig fundament i en effektiv risikostyring er en sterk risikokultur som kjennetegnes ved høy bevissthet om risiko og risikostyring i hele konsernet. Et slikt grunnlag innebærer at hver medarbeider har en god forståelse for bankens virksomhet og egne handlinger, og de risiki som er forbundet med dette.

Ansvar for risikostyring er delt mellom hovedstyret, styrene i datterselskapene, konsernledelsen og linjeledelsen. Risikostyring og kontroll er en del av SpareBank 1 Nord-Norges virksomhetsstyring som er beskrevet i "Eierstyring og selskapsledelse" (se vår hjemmeside). Det er lagt vekt på ansvar gjennom personlige fullmakter og uavhengighet mellom forretningsområdene og organisatoriske enheter som overvåker forretningsområdene.

Hovedstyret i SpareBank 1 Nord-Norge har det overordnede ansvaret for konsernets risikoeksponeringer og håndtering av de ulike risikoområdene. Dette innebærer ansvar for å fastsette de overordnede målsettingene som risikoprofil, avkastningsmål og hvordan kapitalen skal fordeles på de ulike forretningsområdene. Hovedstyret fastlegger også de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet, samt alle vesentlige aspekter ved risikostyringsmodellene og beslutningsprosessene.

Hovedstyrets oppgaver er nedfelt i en egen årsplan som revideres årlig. Dette for å sikre at hovedstyret har tilstrekkelig tid til- og fokus på tillagte sentrale oppgaver.

Hovedstyret har opprettet et kompensasjonsutvalg som skal vurdere adm. direktørs lønns- og bonusbetingelser/ordninger. Utvalget består av hovedstyrets leder, nestleder og ett medlem.

Hovedstyret har opprettet et revisjonsutvalg. Revisjonsutvalget er et forberedende organ for hovedstyret i saker som vedrører overvåkning av finansiell informasjon og selskapets internkontroll og risikohåndtering. Administrerende direktør er ansvarlig for å gjøre informasjon og anbefalinger tilgjengelig for utvalget etter behov og på forespørsel.

Revisjonsutvalget består av tre medlemmer fra styret. Disse er uavhengige i tråd med definisjonen i "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (Corporate Governance)".

Administrerende direktør har ansvaret for konsernets risikostyring, herunder utvikling av effektive styringssystemer, intern kontroll og løpende oppfølging. Adm. direktør er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til hovedstyret.

Forretningsområdene har ansvaret for den samlede risikostyringen innenfor eget virksomhetsområde. Dette innebærer at ledere skal etablere og gjennomføre en forsvarlig risikostyring innenfor sitt ansvarsområde, og sørge for at dette ansvaret utøves på en aktiv måte i samsvar med bankens policy for risikostyring, fullmakter, instruksjer og rutineverk.

Avdeling for risikostyring og compliance er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer til administrerende direktør. Avdelingen har det overordnede ansvaret for helhetlig risikostyring, intern kontroll og konsernets etterlevelse av regler og bestemmelser, herunder ansvar for konsernets risikomodeller og for videreutvikling av effektive risikostyringssystemer.

Kredittavdelingen er konsernets sentrale avdeling innenfor kredittområdet. Avdelingen har ansvaret for utarbeidelse og vedlikehold av mål, strategier, retningslinjer og rutiner, operativ styring og oppfølging av konsernets kredittvirksomhet og kredittrisikohåndtering. Kredittavdelingen har en frittstående rolle i forhold til forretningsområdene og lokalbankene.

Internrevisjonen skal gi objektive råd til styret og ledelsen om konsernets risikostyring, utforming av kontroller, samt etterlevelse av etablerte rutiner, prosedyrer og retningslinjer. Det faglige ansvaret for konsernets interne revisjonsfunksjon ivaretas av ekstern leverandør av revisjonstjenester, noe som sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet.

Konsernkredittutvalg innstiller på alle saker som i hht konsernets retningslinjer skal behandles av hovedstyret. Utvalget har en sentral rolle ved utforming av konsernets kredittstrategier, kredittpolicyer og kredittregelverk.

Balansekomiteen ledes av viseadministrerende direktør. Komiteen behandler saker knyttet til styring av markeds- og finansieringsrisiko, og har ansvaret for å følge opp etterlevelse av rammer fastsatt av hovedstyret. Komiteen følger opp og fastsetter internprising av kapital og kapitalstruktur.

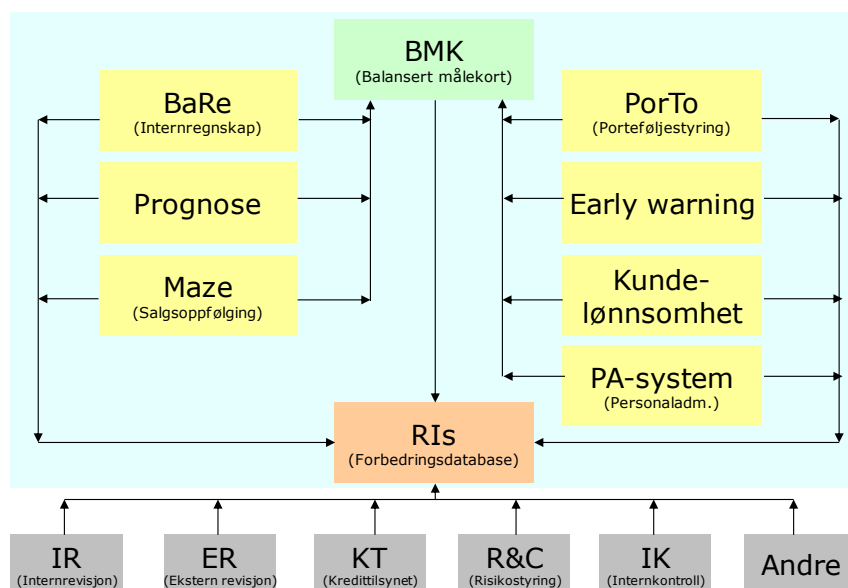
Valideringskomiteen ledes av viseadministrerende direktør. Komiteens hovedoppgaver er å sikre at

- IRB-systemet er tilpasset porteføljene det anvendes på.
- forutsetningene som IRB-systemet bygger på er rimelige.
- IRB-systemet måler det som det er ment å skulle måle.
- IRB-systemet er godt integrert i organisasjonen, og at det utgjør en sentral del av bankens risikostyring og beslutningstaking.
- SpareBank 1 Nord-Norge etterlever Forskrift om Kapitalkrav.

3.4.2 Ledelsesinformasjonssystemer og rapportering/oppfølging

Banken har de siste årene brukt mye tid og ressurser på å utvikle gode styringssystemer/ledelsesinformasjonssystemer.

Figur 5 Ledelsesinformasjonssystemer

Flere av ledelsesinformasjonssystemene er sentrale i avlesing, analyse, dokumentasjon, rapportering og lagring av informasjon knyttet til både viktige parametre i konsernets IRB-system, forretningsmessig oppfølging og styring, samt oppfølging av forbedringstiltak. De viktigste systemene i denne sammenheng er:

- **Balansert målekort (BMK)**
 - Måler sentrale indikatorer som er tett knyttet til IRB-systemet. Gjelder blant annet risikojustert avkastning, andel høyrisiko og mislighold.
- **Porteføljestylingssystemet (PorTo)**
Konsernets sentrale system for å avlese og rapportere sentrale risikoparametre:
 - Misligholdssannsynlighet (PD)
 - Tapssannsynlighet gitt mislighold (LGD)
 - Eksponering gitt mislighold (EAD)
 - Forventet tap (EL)
 - Uventet tap (UL)
 - Risikojustert avkastning
 - Tapsutsatte engasjementer

Porteføljestylingssystemet gir også oversikt over faktisk migrasjon og grunnlagsdata for validering og stresstesting.

- **Early Warning**
Konsernets early warning system gir mulighet for løpende oppfølging av sentrale risikodrivere: Dette er viktige indikatorer for bedre oppfølging av kundene og potensiell misligholdsutvikling. Informasjonen fra early warning systemet er viktig for å fange opp sentrale utviklingstrekk på et tidligst mulig tidspunkt.
- **Risiko- og informasjonssystemet (RIs) og Taps- og hendelsesdatabase**
 - Forbedringsdatabase for strukturert og dokumentert oppfølging av arbeid med forbedringsområder og tiltak knyttet til ulike hoved- og delprosesser, hendelser eller sentrale fagområder i konsernet. Et sentralt system i forbindelse med overvåking og styring av operasjonell risiko.

Internkontrollrapportering/Lederbekreftelse

Ledende personale, definert som banksjefer, fagsjefer, avdelingsledere og direktører, skal innenfor sine respektive ansvarsområder rapportere oppover i organisasjonen hvordan risikostyringen er gjennomført i forhold til godkjent rammeverk og risikoeksponering. Dette skal gi administrerende direktør og hovedstyret tilstrekkelig materiale for å ta stilling til om risikostyringen er forsvarlig

ivaretatt. Slik bekreftelse eller rapportering skal skje minst en gang årlig, eller når vesentlige forhold tilsier det. Lederbekreftelsen koordineres av avdeling for risikostyring og compliance.

Hensikten med den årlige rapporteringen er først og fremst:

- å ivareta lederens ansvar for forsvarlig og målrettet drift, samt å sikre at dette ansvaret blir ivaretatt på en systematisk og likeartet måte i banken/konsernet.
- å legge grunnlaget for et aktivt engasjement fra bankens styrer, kontrollkomité og daglige ledere
- å medvirke til at bankens organisasjon og dens ledere regelmessig vurderer de forskjellige forretnings- og kontrollmessige risikoer, og valg av kontrolltiltak.

Rapporteringen er viktig i konsernets lederutviklingsprosess for bedre forståelse for betydningen av god risikostyring og kvalitet. Rapporteringen skal være et sentralt virkemiddel i forbindelse med opplæring i banken.

Risikorapport til administrerende direktør og hovedstyret

Avdeling for risikostyring og compliance utarbeider hvert tertial en risikorapport som oversendes administrerende direktør og hovedstyret. Formålet med risikorapporten er å:

- orientere administrerende direktør og hovedstyret i SpareBank 1 Nord-Norge om status og forventet utvikling i risikoprofilen til banken og konsernet
- gi administrerende direktør og hovedstyret et bedre styrings- og beslutningsgrunnlag
- gi administrerende direktør og hovedstyret en bekreftelse på etterlevelsen og oppfyllelsen av de strategiske nøkkeltall og rammer som er nedfelt i bankens strategier
- gi administrerende direktør og hovedstyret mulighet til å ivareta sitt lovmessige kontrollansvar

4. Kapitaldekning

4.1 Kapitaldekningsregelverket

EUs direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1. januar 2007. regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS).

Finansiell virksomhet innebærer et behov for styring og forvaltning av risiko. Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

God virksomhetsstyring i SpareBank 1 Nord-Norge er et strategisk virkemiddel for å øke verdiskapningen i konsernet.

Finansdepartementet fastsatte forskrift om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond (kapitalkravsforskriften) 14. desember 2006. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2007. Forskriftens del IX regulerer offentliggjøring av finansiell informasjon (tilsvarende pilar 3 i Basel II-overenskomsten).

Regelverket medfører at det blir et større samsvar mellom hvordan myndighetene setter krav til kapitaldekning i finansinstitusjonene og den metodikken finansinstitusjonene selv benytter når de beregner sitt kapitalbehov.

De nye kapitalkravene baseres på tre pilarer:

- Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. Det nye regelverket innebar ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet, som fortsatt er 8 prosent, men det ble noen

endringer i regelverket for hva som kan regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne. Dette gjaldt beregningen av kapitalkravet for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Kravet til kapitaldekning for markedsrisiko ble i mindre grad berørt av det nye regelverket.

$$\frac{\text{Kjernekapital} + \text{Tilleggskapital}}{\text{Kredittrisiko} + \text{Markedsrisiko} + \text{Operasjonell risiko}} \geq 8 \%$$

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er vist i figuren nedenfor:

Figur 6 Metoder for å beregne kapitalkravet

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode ⁽¹⁾	Interne målemetoder ⁽¹⁾	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode ⁽¹⁾		AMA-metoden ⁽¹⁾

1) Metodene krever godkjenning av Finanstilsynet

For banker som er godkjent for å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko, vil det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko være basert på bankkonsernets interne risikovurderinger. Det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning blir mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad vil samsvare med risikoen i de underliggende porteføljer.

Ved bruk av Grunnleggende IRB-metode beregnes risikoparameteren PD (misligholdssannsynlighet) og S (størrelsesparameter) ved bruk av bankenes egne modeller. Risikoparametrene KF (konverteringsfaktor til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold) og LGD (tapsgrad gitt mislighold) er sjablongregler fastsatt i Forskrift om Kapitalkrav.

Ved bruk av Avansert IRB-metode for massemarked beregnes risikoparametrene PD, S, KF og LGD ved bruk av egne modeller for beregning av kapitalkravet.

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. Bankene skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde et tilstrekkelig kapitalnivå.

Proessen for risikovurdering omfatter en vurdering av risikoprofil og kapitalbehov i morselskaper, vesentlige datterselskaper og eierposter i tilknyttede selskaper. Vurderingen gjennomføres årlig, og risikoen kvantifiseres gjennom beregning av risikojustert kapital. Banken benytter både kvantitative modeller og kvalitative vurderinger for å fastsette kapitalbehovet. Stresstester for kredittrisiko og markedsrisiko gir viktige føringer på endelige verdivurderinger.

Finanstilsynet skal i tillegg gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Finanstilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om de ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen.

Som ledd i tilsynsprosessen utarbeider Finanstilsynet årlig en samlet risikovurdering for konsernet. I vurderingen gis en tilbakemelding om konsernets kapitalisering og risikonivå.

Det er etablert prosesser i SpareBank 1 Nord-Norge for å vurdere kapitalbehovet i forhold til risikoprofil og kvalitet på etablerte risikostyrings- og kontrollsystemer. Prosessen og dens resultater blir dokumentert skriftlig i en årlig ICAAP-rapport. Konsernets ICAAP-rapport ble sendt Finanstilsynet i desember 2011, og konserndirektør risikostyring er ansvarlig for gjennomføring av kapitalvurderingsprosessen.

Konsernets har over lang tid arbeidet systematisk med å kvantifisere risiko i alle deler av virksomheten. Risikojustert kapital er konsernets mål for risiko.

Det er bred deltakelse fra den sentrale ledelsen, fagavdelingene og risikomiljøet ved utarbeidelse av risikovurderinger og kapitalbehov. Konsernets kapitalisering og kapitaliseringsmål inngår som en viktig del av konsernets planarbeid og strategiprosess. Resultatene fra de kvantitative og kvalitative vurderingene er godt forankret i fagmiljøene, balansekomiteen og konsernledelsen før behandling i hovedstyret.

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering, samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når bankene i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

Informasjonskravene pålegger alle institusjoner å publisere informasjon om organisasjonsstruktur, risikostyringssystem, rapporteringskanaler samt hvordan risikostyringen er oppbygd og organisert. Videre er det gitt detaljerte krav til offentliggjøring av kapitalnivå og struktur samt risikoeksponeringer, der sistnevnte avhenger av hvilke beregningsmetoder bankene benytter i pilar 1.

Det er et krav at offentliggjøring skal skje på internett.

Dette dokument oppfyller sammen med bankens årsrapport krav til offentliggjøring av informasjon i henhold til gjeldende regelverk.

Intern revisjon

Intern revisjonen skal regelmessig revidere IRB-systemet og bruken av det, herunder etterlevelsen av kapitalkravsforskriften. Denne vurderingen skal minimum foretas årlig, og være en del av den uavhengige rapporteringen til hovedstyret. Revisjonens arbeid innebærer også en vurdering av ICAAP-prosessen, forankring i organisasjonen og om kapitalen er tilstrekkelig i forhold til risikoprofilen for konsernet og de viktigste datterselskapene og felleskontrollerte selskaper.

4.2 Soliditetsmål

Effektiv kapitalstyring henger tett sammen med konsernets strategiske planer, markedsmuligheter (herunder vekststrategier), risikotoleranse og kapitalmålsettinger.

Kapitalstyringen i SpareBank 1 Nord-Norge skal først og fremst sikre en tilstrekkelig kapitalstørrelse og en effektiv kapitalanvendelse sett i forhold til å sikre kreditorer mot tap (kreditorvern) det vil si at man unngår en situasjon hvor konsernet kan gå "over ende".

SpareBank 1 Nord-Norges kapitalstyring tar utgangspunkt i konsernets overordnede kapitalmålsettinger som også beskrives i dette dokument. Målsettingene skal ses i sammenheng med konsernets risikoprofil, og kapitalmål skal utformes i tråd med den risikobaserte tilnærmingen i det nye kapitaldekningsregelverket

Det **kapitalmålet som fastsettes** skal sikre at SpareBank 1 Nord-Norge for hvert enkelt selskap, samt på konsernnivå har en tilstrekkelig kapital til å oppfylle:

- a) *Interne pålagte krav* til kapital i forhold til underliggende risiko i virksomheten, dvs konsernets egen vurdering av sitt kapitalbehov i henhold til ICAAP (Pilar 2). Dette kravet bør også holdes opp mot forventninger til soliditet fra kapitalmarkedet.

Kreditorvernet: Kreditorvernet beskriver med hvor stor sannsynlighet kreditorene kan bli påført et tap innenfor en ett års horisont. Kreditorvernet uttrykkes gjennom konfidensnivået.

I tillegg skal konsernets kapitalplan sikre at fastsatt minstekrav til kapitaldekning (totalkapitaldekning på minimum 8 %) basert på risikoprofil og risikotolelanse oppfylles (*eierperspektiv*). Dette medfører at en skal søke å sikre at ikke konsernet får et underskudd som medfører at konsernet kan miste sin selvstendighet. Slike beregninger baseres på stresstester over en nedgangskonjunktur på 3 år.

- b) *Regulatorisk kapitaldekning*: Offentlig pålagte myndighetskrav i forhold til kapitaldekning, dvs regulatorisk kapital (Pilar1) som legges til grunn for fastsettelse av minstekrav for kapitaldekning i henhold til regelverket i kapitalkravforskriften; totalapitaldekning og kjernekapitaldekning

I tillegg til ovennevnte skal kapitalstyringen i konsernet også

- sikre konkurransedyktige vilkår i innlånsmarkedet (rating perspektiv)
- tilfredsstille eierens krav til egenkapitalavkastning (konkurransedyktig egenkapitalavkastning)
- sikre at konsernet og datterselskapene kan utnytte vekstmuligheter i markedet (organisk eller via oppkjøp)

En gjennomgang av **kapitalmålene skal foretas årlig** og godkjennes av hovedstyret.

Konsernets mål for kapitaldekning fastsettes til:

Kjernekapitaldekning: 11 % eller høyere

- *Det er et mål at SpareBank 1 Nord-Norge skal fremstå som ubestridt solid.*
- *Konsernets fastsatte mål for kapitaldekning skal baseres på konsernets interne prosess for beregning av kapitalbehov (ICAAP) og skal gjennomgås årlig. Kapitalmålet uttrykkes i forhold gjeldende lovregulering av kapitaldekning.*
- *Konsernet har videre et mål om at konsernets kapitaldekning i et fremskrevet krisescenario skal ha tilstrekkelige buffere slik at kjernekapitaldekningen ikke faller under 8 %.*

Den målsatte kjernekapitaldekning er ikke å anse som et minimumsnivå. Avhengig av konjunktursituasjonen vil den faktiske kjernekapitaldekningen naturlig variere. Tilpasningen til målet på 11 % vil kunne skje over tid, men det er et mål at dette skal skje senest i løpet av 2013. Ny vurdering av kapitalmålet vil senest gjøres i forbindelse med nye regulatoriske kapitalkrav til norske banker, eller ved behandlingen av konsernets ICAAP og kapitalplan mot slutten av 2012.

I de beregninger som gjennomføres gjennom året vil en for interne formål kunne inkludere inntil 50 % av opptjent resultat i beregningen.

Det tas sikte på at den målsatte kjernekapitaldekning på 11 % skal bestå av ren kjernekapital. Eventuell bruk av hybridkapital vil nærmere vurderes etter at nye reguleringer av disse forhold foreligger.

Ovennevnte kapitalmål gjelder for SpareBank 1 Nord-Norge på konsoliderte nivå. Det er opp til det enkelte datterselskap å etablere egne kapitalmål ut fra ovennevnte kriterier."

4.3 IRB-ambisjoner

Kredittrisiko

SpareBank 1 Nord-Norge har godkjennelse fra Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (IRB) for kredittrisiko. Banken er godkjent for bruk av IRB-Grunnleggende (IRB-Foundation) for BM og IRB (IRB-retail) for PM. Dette betyr at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko vil helt eller delvis være basert på konsernets interne risikomodeller.

Ved beregning av kapitalkravet etter IRB-metode for PM benyttes egne modeller for beregning av risikoparametrene misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold, samt tapsgrad ved mislighold (LGD).

Ved beregning av kapitalkravet etter Grunnleggende IRB-metode for BM beregnes risikoparametere misligholdssannsynlighet (PD) basert på egne modeller. Risikoparametrene

konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD), og tapsgrad ved mislighold (LGD) er fastsatt etter sjablongregler i Forskrift om Kapitalkrav. Tapsgraden ved mislighold er regulatorisk satt til 45 prosent. Valideringsresultatene til SpareBank 1 Nord-Norge viser at tapsgraden til misligholdte engasjement i BM høyst sannsynlig ligger i området rundt 30 prosent hvis de hadde vært realisert i en nedgangskonjunktur.

SpareBank 1 Nord-Norge har startet arbeidet med å kvalifisere seg for IRB Avansert for BM slik at konsernet også kan bruke egne modeller for å beregne risikoparametrene konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD), og tapsgrad ved mislighold (LGD). Det er forventet at en eventuell godkjenning vil få en betydelig positiv effekt på kjernekapitaldekningen.

Operasjonell risiko

SpareBank 1 Nord-Norge rapporterer operasjonell risiko etter basismetoden. Banken har over tid utviklet kontroll- og kvalitetssystemer for å kunne rapportere operasjonell risiko etter kravene for Sjablong metode som fremgår av Forskrift om Kapitalkrav.

SpareBank 1 Nord-Norge har som mål å rapportere etter sjablongmetoden i løpet av 2012. Rapportering etter Sjablongmetoden vil gi en liten positiv effekt på kjernekapitaldekningen.

4.4 Kapitaldekning

Figuren nedenfor viser de metodene som SpareBank 1 Nord-Norge bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt, markeds- og operasjonell risiko.

Figur 7 SNN's metoder for beregning av kapitalkravet

Risikotype	Portefølje	Regulatorisk metode
Kredittrisiko	Stater	Standardmetoden
	Institusjoner	Standardmetoden
	Borettslag, lag og foreninger	Standardmetoden
	Foretak	IRB - Grunnleggende
	Massemarked	IRB (avansert)
	SpareBank 1 Finans NordNorge	Standardmetoden
	SpareBank 1 Nord Norge Invest AS	Standardmetoden
	SpareBank 1 Nord Norge Securities ASA	Standardmetoden
	SpareBanken 1 Nord Norge Forvaltning AS	Standardmetoden
	Massemarked - SpareBank 1 Boligkreditt AS	IRB (avansert)
	SpareBank 1 Næringskreditt AS	Standardmetoden
	BN Bank AS	Standardmetoden
Markedsrisiko	Egenkapitalposisjoner	Standardmetoden
	Obligasjoner og sertifikater	Standardmetoden
	Valutaposisjoner	Standardmetoden
	Døtre og andre tilkn. selskaper	Standardmetoden
Operasjonell risiko	SpareBank 1 Nord Norge inkl. døtre	Sjablongmetoden
	Andre tilknyttede selskaper	Standardmetoden

SpareBank 1 Nord-Norge har fått godkjenning av Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko fra og med 2007. Basismetoden benyttes for operasjonell risiko, og banken har arbeidet med å kvalifisere seg for bruk av Sjablongmetoden. Denne metoden vil bli tatt i bruk i løpet av 2012 for dette området.

For datterselskapet SpareBank 1 Finans Nord-Norge AS er det planer om en overgang til IRB-metoden, og porteføljen i dette selskapet rapporteres etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering og billån med salgspant. Ved årsskiftet utgjorde beregningsgrunnlaget for SpareBank 1 Finans Nord-Norge AS for kredittrisiko beregnet etter nye kapitaldekningsregler 5,5 prosent av konsernets beregningsgrunnlag.

SpareBank 1 Nord-Norge eier per 31.12.11 13,26 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS. SpareBank 1 Boligkreditt AS driver som kredittforetak etter konsesjon gitt av Finanstilsynet. Hovedformålet med kredittforetaket er å sikre eierne stabil og langsiktig finansiering til konkurransedyktige priser. SpareBank 1 Boligkreditt AS har fått IRB-godkjenning i 2009. Eierandelen er, etter godkjenning av Finanstilsynet, tatt inn i kapitaldekningen etter reglene om proporsjonal konsolidering.

Eierandel i BN Bank ASA (23,5 prosent) og SpareBank 1 Næringskreditt AS (23,5 prosent) er i kapitaldekningen også tatt inn etter reglene om proporsjonal konsolidering.

Konsernet har for 2011 satt av kapitaldekningsreserve knyttet til eierposten i SpareBank 1 Gruppen AS og Bank 1 Oslo AS. Denne kapitaldekningsreserven har redusert bankens ansvarlige kapital med 1 292 mill kroner, hvorav 646 mill kroner kommer til fratrekk i kjernekapitalen.

4.5 Konsolideringer/døtre/tilknyttede selskaper

Figur 8 Konsolideringsprinsipper

Beløp i mill kroner	Org.nr	Antall aksjer	Kostpris	Bokført verdi	Stemme-rett	Regnskapsmessig konsolidering	Kapitalkrav	Ansv.kapital	Kap.dekning
Datterselskap									
Selskaper som er fullt- og proporsjonalt konsolidert for kapitaldekningsformål									
North-West 1 Alliance Bank, Russland	0	1.950.000	63	63	75,00 %	Oppkjøpsmetoden 75 %	0	0	0
EiendomsMegler 1 Nord-Norge AS	931262041	21.100	28	30	100,00 %	Oppkjøpsmetoden 100 %	0	0	1A
SpareBank 1 Nord-Norge Finans AS	930050237	24.400	181	181	100,00 %	Oppkjøpsmetoden 100 %	2.865.038	251.604	8,78 %
SpareBank 1 Nord-Norge Invest AS	935491533	180.000	180	79	100,00 %	Oppkjøpsmetoden 100 %	0	0	1A
SpareBank 1 Nord-Norge Forvaltning i	982699355	100.000	3	3	100,00 %	Oppkjøpsmetoden 100 %	22.225	2.218	9,98 %
SNN Økonomihus AS	997580095	100	100	100	100,00 %	Oppkjøpsmetoden 100 %	0	0	0,00 %
BN Bank ASA	914864445	3.052.258	107	658	23,50 %	Egenkapitalmetoden 23,50 %	33.170.988	4.543.651	13,70 %
SpareBank1 Boligkreditt AS	988738387	4.999.520	744	760	13,26 %	Egenkapitalmetoden 13,26 %	56.430.613	5.547.938	9,83 %
SpareBank1 Næringskreditt AS	894111232	1.654.400	172	174	17,54 %	Egenkapitalmetoden 17,54 %	8.610.988	1.177.467	13,67 %
Selskaper som ikke er konsolidert inn i SNN's konsernregnskap, men hvor det foreligger innkudd av ansvarlig kapital som er fratrasket i ansvarlig kapital i konsernets kapitaldekning									
SpareBank 1 Gruppen AS	975966372	364.728	545	980	19,50 %	Egenkapitalmetoden 19,50 %			
Bank 1 Oslo AS	910256351	665.710	234	271	19,50 %	Egenkapitalmetoden 19,50 %			
Bank Tavrichesky, Russland	0	90.822.001	115	99	9,26 %	Oppkjøpsmetoden 9,26 %			
Selskaper som ikke er konsolidert inn i SNN's konsernregnskap, og hvor det ikke foreligger innkudd av ansvarlig kapital som er fratrasket i ansvarlig kapital i konsernets kapitaldekning									
SpareBank 1 Utvikling AS	986401598	2	18	18	17,74 %	Egenkapitalmetoden 17,74 %			

SpareBank 1 Nord-Norge legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskapene og mellom datterselskapene ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Figur 9 Kapitaldekningsberegning konsern

Beløp i mill kroner

	31.12.11	31.12.10	31.12.09	31.12.08
Kjernekapital				
Eierkapital	1 655	896	896	896
Overkursfond	245	123	123	123
Sparebankens Fond	2 898	2 829	2 624	2 221
Uttevningfond	333	566	471	277
Gavefond	133	133	133	133
Fond for urealiserte gevinster	- 4	- 2	0	6
Annen egenkapital	1 148	1 121	910	796
Sum balanseført egenkapital	6 408	5 666	5 157	4 452
Fradrag for avsatt utbytte	- 175	- 103	- 121	- 54
Fradrag for netto pensjonsmidler	- 8	0	0	0
Fradrag for fond for urealiserte gevinster	66	46	37	- 3
Justert kjernekapital fra konsolidert finansinstitusjon	- 17	- 18	12	40
Fondsobligasjon 1)	512	473	402	461
Fradrag for utsatt skatt, goodwill og andre immaterielle eiendeler	- 40	- 20	- 26	- 1
Fradrag for ansvarlig kapital i finansinstitusjoner (50%)	- 27	0	0	- 9
Fradrag for forventet tap utover regnskapsmessige avsetninger (50%)	- 71	- 86	- 86	- 71
Kapitaldekningsreserve (50%)	- 646	- 624	- 529	- 648
Sum kjernekapital	6 002	5 334	4 846	4 167
Tilleggskapital				
Evigvarende ansvarlig kapital	0	0	0	0
Tidsbegrenset ansvarlig kapital	1 207	1 225	1 544	1 279
Fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner (50%)	- 27	0	0	- 9
Fradrag for forventet tap utover regnskapsmessige avsetninger (50%)	- 71	- 86	- 86	- 71
Kapitaldekningsreserve (50%)	- 646	- 624	- 529	- 648
Sum tilleggskapital	463	515	929	551
Ansvarlig kapital	6 465	5 849	5 775	4 718
Risikovektet beregningsgrunnlag				
<i>Kapitalkrav for:</i>	Kapitalkrav (8 %)	Kapitalkrav (8 %)	Kapitalkrav (8 %)	Kapitalkrav (8 %)
Kreditrisiko IRB	23 689	1.895	23 000	1.840
Kreditrisiko unntak- og innføringsportefølje IRB (Standardmetoden)	20 975	1.678	18 650	1.492
Gjeldsrisiko	113	9	1 575	126
Egenkapitalrisiko (Markedsrisiko)	640	51	575	46
Valutarisiko	367	29	213	17
Operasjonell risiko	3 406	272	3 550	284
Fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	- 54	- 4	0	0
Fradrag for forventet tap utover regnskapsmessige avsetninger (100 %)	- 241	- 19	- 177	- 14
Kapitaldekningsreserve	- 1 292	- 103	- 1 248	- 100
Totalt beregningsgrunnlag	47 603	3.808	46 138	3.691
Tillegg for "gulv" etter Basel I iht. overgangsordning	4 101	328	2 825	226
Korrigert IRB beregningsgrunnlag	51 704	4.136	48 963	3.917
Korreksjon andel "gulv" etter Basel I	20,00 %	20,00 %	20,00 %	20,00 %
Kapitaldekning	12,50 %	11,95 %	12,76 %	10,56 %
Kjernekapital	11,61 %	10,90 %	10,71 %	9,33 %
Tilleggskapital	0,89 %	1,05 %	2,05 %	1,23 %

Figur 10 Spesifikasjon ansvarlig kapital

Beløp i mill kroner

	31.12.11	31.12.10	31.12.19
Spesifikasjon av minimum krav til ansvarlig kapital inkl. overgangsregler (Pilar I)	Kapitalkrav	Kapitalkrav	Kapitalkrav
Kreditrisiko	3.446	3.218	3.026
Markedsrisiko	90	189	109
Operasjonell risiko	272	284	227
Kapitalkrav knyttet til overgangsordninger	328	226	257
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital	4.136	3.917	3.619

Figur 11 Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner

Beløp i mill kroner

Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner			
Forfallsstruktur	31.12.11	31.12.10	31.12.09
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital			
2018 3 mnd Nibor + 1,25 (Call opsjon 2013)	350	350	350
2018 3 mnd Nibor + 2,75 (Call opsjon 2013)	200	200	200
2019 3 mnd Nibor + 2,40 (Call opsjon 2014)	100	100	100
2019 fast rente 8,35 (Call opsjon 2014)	350	350	350
2015 3 mnd Euribor + 0,45 (Call opsjon 2010) EUR			264
Over-/underkurs ansvarlig lån	(4)	(5)	(5)
Valuta agio/disagio tidsbegrenset			3
Sum tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	996	995	1.262
Evigvarende fondsobligasjoner			
2033 6mnd Nibor+margin (USD 60 mill.)(Call opsj 2013)	370	370	370
Fondsobligasjon valuta agio/disagio	(10)	(18)	(24)
Sum evigvarende fondsobligasjon	360	352	346
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	1.356	1.347	1.608
Gjennomsnittlig rente NOK	6,09 %	5,71 %	4,44 %
Gjennomsnittlig rente USD	2,64 %	3,01 %	4,05 %

Hvis vi unnlater call på hybridkapitalen blir ny kupong 3mnd USD Libor + 350 basispunkter. Hybridkapitalen tilfredsstillter ikke nye regulatoriske krav, og er derfor planlagt innfridd i 2013.

Figur 12 Kapitaldekningsberegning SpareBank 1 Nord-Norge Finans

Beløp i tusen kroner

Kjernekapital pr 31.12.11		SpareBank 1 Nord-Norge Finans AS	
Aksjekapital		122.000	
Overkursfond		59.000	
Annen egenkapital		120.762	
Sum balanseført egenkapital		301.762	
Frdrag for avsatt utbytte		-49.874	
Frdrag for overfinansiering av persjonsforpliktelser		-282	
Frdrag for utsatt skatt		-	
Sum kjernekapital		251.606	
Tilleggskapital			
Sum tilleggskapital		-	
Ansvarlig kapital		251.606	
Risikovektet beregningsgrunnlag			Kapitalkrav (8 %)
Kapitalkrav for:			
Kreditrisiko IRB		-	-
Kreditrisiko unntak- og innføringsportefølje IRB (Standardmetoden)	2.686.888	214.951	
Gjeldsrisiko	-	-	
Egenkapitalrisiko (Markedsrisiko)	-	-	
Valutarisiko	-	-	
Operasjonell risiko	178.150	14.252	
Frdrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-	-	
Frdrag for forventet tap utover regnskapsmessige avsetninger (100 %)	-	-	
Kapitaldekningsreserve	-	-	
Totalt beregningsgrunnlag	2.865.038	229.203	
Kapitaldekning		8,78 %	
Kjernekapital		8,78 %	
Tilleggskapital		0,00 %	

Figur 13 Kapitaldekningsberegning SpareBank1 Nord-Norge Forvaltning

Beløp i tusen kroner

Kjernekapital pr 31.12.11		SpareBank 1 Nord-Norge Forvaltning ASA	
Aksjekapital		1.000	
Overkursfond		1.017	
Annen egenkapital		252	
Sum balanseført egenkapital		2.269	
Frdrag for avsatt utbytte		-	
Frdrag for overfinansiering av persjonsforpliktelser		-	
Frdrag for utsatt skatt		-51	
Sum kjernekapital		2.218	

Krav til kapital for SpareBank1 Nord-Norge Forvaltning AS er minimum 25 % av foretakets faste kostnader i det foregående år. Dette utgjorde pr 31.12.11 1.778.000 kr og gir et beregningsgrunnlag på $1.778.000 \times 12,5 = 22.225.000$ og en kapitaldekning på $2.218.000 / 22.225.000 = 9,98\%$.

5. Risiko og kapitalstyring

5.1 Risk management

SpareBank 1 Nord-Norges hovedstyre har ansvaret for å vurdere og overvåke de risikoer som oppstår i hele konsernet. Hovedstyret fastsetter policydokument og instruksjoner som beskriver hvordan ulike risikoer skal håndteres og rapporteres. Hovedstyret fastsetter også fullmaktssstrukturen og kredittfullmakter.

Ansvaret for å styre og overvåke risikoen innenfor de rammer og retningslinjer som er vedtatt av hovedstyret tilligger de ulike forretnings- og fagområdene i konsernet. Dette er i samsvar med konsernets kontroll- og styringsmodell som er nærmere beskrevet nedenfor.

Det løpende ansvaret for den samlede risikourderingen og risikorapporteringen er tillagt avdeling for risikostyring som rapporterer til administrerende direktør. Kvartalsvis risikorapport, ICAAP og årlig lederbekreftelse utarbeides av avdeling for risikostyring og rapporteres også til hovedstyret sammen med administrerende direktørs utfyllende kommentarer.

Konsernets ledelsesstruktur reflekterer lovkravene for børsnoterte selskaper generelt og finansiell virksomhet spesielt.

5.2 ICAAP

5.2.1 Formål

Styring av risiko og kapitalanvendelse er et sentralt virkemiddel i SpareBank 1 Nord-Norge for å nå bankens målsettinger slik de er nedfelt i bankens forretningsstrategi. Konsernets lønnsomhet og mulighetene for å oppfylle målsettingene overfor egenkapitalbeveiseierne, ansatte og samfunnet, er avhengig av evnen til å identifisere, måle, styre og prise de risiki som oppstår i forbindelse med tilbudet av finansielle produkter og tjenester. Risikostyringen skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring og kvalitet
- En god forståelse av hvilke risiki som driver inntjeningen
- Å tilstrebe en effektiv kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Å unngå at uventede hendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter

Konsernet har som mål å ha en moderat risikoprofil, samt målsetting om å opprettholde nåværende internasjonale rating for derved å sikre en langsiktig god tilgang på innlån fra kapitalmarkedene.

5.2.2 Rammeverk og prosess for risiko- og kapitalstyring

Fornyelse og revisjon av overordnede og sentrale styringsdokumenter er gjenstand for årlig drøfting og behandling av hovedstyret. Dette for å sikre bred forståelse for sammenhengen mellom et godt rammeverk for styring og kontroll, og aktivt bruk av rammer/mål for styring av risiko sett mot kravene i kapitaldekningsreglene.

For å sikre at alle vesentlige forretnings- og risikoområder får en tilfredsstillende behandling i konsernledelsen og hovedstyret, utarbeides det årlig en årsplan for styret. Årsplanen skal sikre:

- jevnlig gjennomgang og revisjon av viktig forretningsmessige dokumenter og områder
- fokus på forretningsmessige muligheter og trusler – økt konkurransekraft
- revisjon av satsingsområder og styringsmål
- vurdering av organisasjonens kapabilitet og kompetanse – herunder muligheter og sårbarhet
- vurdering av ansvar og roller – styringsmodell

SpareBank 1 Nord-Norges rammeverk for identifisering og styring av risiko fremgår av skissen nedenfor:

Figur 14 Rammeverk risiko- og kapitalstyring

Hovedstyret har gjennom "Policy for risikostyring og compliance" for konsernet lagt føringer på struktur, ansvar og metodikk knyttet til helhetlig risikostyring i SpareBank 1 Nord-Norge.

Arbeidet med helhetlig risikostyring er en sentral del av konsernets totale forretningsprosess. Sentrale fagavdelinger er involvert i prosessen gjennom både analyser, overvåking, styring og rapportering av risiko. Ansvar for gjennomføring av ulike prosesser/rapporteringer i SpareBank 1 Nord-Norge er:

- utviklingsavdelingen - strategiske analyser, strategirevisjon og konjunkturbarmeter
- økonomiavdelingen - regnskapsrapportering, kapitaldekning, offentlig bankstatistikk og analyseoppgaver
- Treasury og Market - funding og egenkapital, rapportering av markedsrisiko, konsernansvar compliance verdipapirforetaket
- kredittavdelingen - drift og opplæring kredittprosess/-systemer, IRB-modeller, rapportering kredittrisiko
- avdeling for risikostyring - helhetlig risikoanalyse, risikorapportering og compliance overvåking compliance, porteføljestyrringssystem, rapportering av operasjonell risiko

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring, er rammeverket basert på vesentlige elementer som reflekterer måten hovedstyret og ledelsen styrer konsernet etter.

- Strategisk målbilde
- Organisering og organisasjonskultur
- Risikoidentifikasjon
- Risikoanalyse
- Risikostrategier
- Kapitalstyring (inkl. avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

I prosessen for risiko- og kapitalstyring er organisasjonskulturen grunnmuren for de andre elementene.

Forretningsstrategi

SpareBank 1 Nord-Norge gjennomfører løpende revisjon av konsernets forretningsstrategi. Dette innebærer en gjennomgang av endringer i rammebetingelser, herunder konkurransesituasjonen, krav fra offentlige myndigheter, endring i kundeatferd og krav til kompetanse og organisering.

Organisasjonskultur

Organisasjonskulturen er grunnmuren i konsernets risiko- og kapitalstyring og omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak, og SpareBank 1 Nord-Norge har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer (SNN-koden) som er kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen.

Konsernets rammer og retningslinjer for "Eierstyring og selskapsledelse" og "SNN-koden" har en viktig rolle i den forretningsmessige styringen av virksomheten. Retningslinjene setter fokus på holdninger og etikk og hvordan vi gjør forretninger med kunder og andre forbindelser i SpareBank 1 Nord-Norge. Disse utgjør et viktig element i bankens styring av omdømmerisiko.

Risiko- og kapitalstyring

Alle vesentlige risiki er gjenstand for fortløpende vurderinger gjennom året. De vesentligste risiki kvantifiseres gjennom forventet tap og behov for økonomisk kapital og er et viktig grunnlag for bankens prosess for kapitalstyring. Kapitalvurderingsprosessen innbefatter hoved- og underrisikogrupper som vist nedenfor. Sentralt i vurderingen av kapitalbehov er også vurdering av styring og kontroll knyttet til de ulike forretnings- og risikoområder.

Figur 15 Risikotyper, styring og kontroll

SpareBank 1 Nord-Norges prosess for kapitalstyringen skal i størst mulig grad sikre:

- En effektiv kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse i forhold til konsernets strategiske målbilde og vedtatte forretningsstrategi
- Konkurransedyktig avkastning
- En tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil
- Konkurransedyktige vilkår og en god langsiktig tilgang på innlån fra kapitalmarkedene
- At konsernet minimum klarer å opprettholde nåværende internasjonale ratinger
- Utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets definerte markedsområde
- At ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

Det er en grunnleggende målsetting at innenfor den vedtatte forretningsstrategien skal den risikojusterte kapitalen i størst mulig grad allokteres til de områdene som gir høyest risikojustert avkastning.

Kapitalen i SpareBank 1 Nord-Norge har ulike formål:

- Egenkapitalen med tillegg for eventuelle fondsobligasjoner skal dekke konsernets definerte behov for risikojustert kapital. Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital som er nødvendig for å dekke den faktiske risikoen som konsernets samlede aktiviteter genererer.
- Ansvarlige lån skal ha som formål å være en sikkerhetsbuffer som det ikke skal tas risikoeksponering på.

Gjennom lovverket er SpareBank 1 Nord-Norge underlagt et regelverk for minstekrav til kapitaldekning og soliditet. CEBS (Committee of European Banking Supervisors) har gitt retningslinjer for tilsynsmyndigheter når de skal vurdere institusjonenes prosesser for styring av risiko og kapitalbehov i form av en ICAAP-prosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process).

Styret er ansvarlig for å initiere ICAAP-prosessen og kapitalplanleggingen, samt godkjenne utforming og metodevalg. I tillegg er styret ansvarlig for å sette mål for konsernets kapitalnivå som er tilpasset risikoprofil og forretningsmessige rammebetingelser. Denne prosessen er en integrert del av konsernets samlede risikostyring:

Proessen skal være risikodrevet og omfatte:

Figur 16 ICAAP

Risiko- og kapitalvurderingsprosessen tar utgangspunkt i konsernets strategiske målbilde. På grunnlag av det strategiske målbildet og forretningsplanen utarbeides det en fremskrivning av forventet finansiell utvikling samt fremtidsscenarioer knyttet til en nedgangskonjunktur og en kapitalstress som minimum varer i tre år.

5.2.3 Prognoser og stresstester

5.2.3.1 Beskrivelse av prognosemodell og stresstester

I løpet av de siste tiårene har finansiell stabilitetsanalyse fått en stadig mer sentral rolle i mange sentralbanker, og derigjennom nye krav til finansinstitusjonene. Dette må ses i sammenheng med at finansmarkedene er blitt dypere og finansielle kriser har inntruffet hyppigere. Et viktig element i analysen av finansiell stabilitet er å undersøke hvor sårbart det finansielle system er overfor makroøkonomiske forstyrrelser. Dette kan gjøres ved hjelp av prognoser og stresstester.

Hovedformålene med prognosemodellen er å vurdere konsernets resultat-, risiko- og soliditetsutvikling gitt ulike scenarioer der konjunkturutviklingen er svak og gi tilhørende anslag på kapitalbehovet. Utfordringen er å identifisere relevante framtidige scenarioer der risikoen øker, og å konstruere en god sammenheng mellom makroutviklingen i scenarioene og mikroutviklingen for sentrale variabler som påvirker resultatet, balansen og risikonivå. Scenarioene bør være relevante i den forstand at de dekker forhold som anses å kunne forstyrre den makroøkonomiske stabiliteten i norsk økonomi med påfølgende økning i risikoen i konsernet.

Prognosemodellen må tilfredsstillende de krav som kapitaldekningsreglene gir. Dette gjelder krav som stilles til IRB-banker gjennom kapitalkravsforskriften (Pilar 1) og retningslinjer for vurdering av risikonivå og beregning av kapitalbehov i institusjonene (Pilar 2).

5.2.3.2 Eksterne krav til stresstester og scenarioer

I kapitalkravsforskriftens § 16-1 heter det:

1. Institusjonen skal identifisere forhold som kan påvirke kredittrisikoen og kapitaldekningen i negativ retning og gjennomføre stresstesting. Stresstestene skal gjenspeile situasjoner der det er endringer som i særlig grad kan påvirke kredittrisikoen, herunder konjunkturedgang. Stresstestene skal omfatte alle vesentlige deler av institusjonens portefølje, og skal inkludere en vurdering av betydningen for institusjonens soliditet.
2. Stresstesting skal gjennomføres regelmessig og minst årlig.
3. Finanstilsynet kan fastsette nærmere regler for stresstesting.

Stresstesting er altså en forutsetning for IRB-godkjenning. Stresstestene skal vise effekten på kapitaldekningen og evnen til å oppfylle minimumskravet til kapital. Forskriften sier ikke noe om hvor alvorlig scenario man skal analysere, men peker på at det skal drøftes hvordan en konjunkturedgang påvirker kredittrisikoen. Fra EU-rådet¹ har vi minstekravet om et "mild recession"-scenario. Vi merker oss dessuten at "alle vesentlige deler av institusjonens portefølje" skal stresses.

Den europeiske banktilsynskomiteen (CEBS)² har i notat av 26. august 2010 offentliggjort reviderte retningslinjer for stresstesting. Finanstilsynet understreker at retningslinjene for stresstesting inngår som deler i retningslinjene for pilar 2-prosessen og utfyller rundskriv 21/2006 "Pilar 2 i nytt kapitaldekningsregelverk – retningslinjer for vurdering av risikonivå og beregning av kapitalbehov i institusjonene".

¹ Kilde: Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council; Relating to the Taking up and Pursuit of the Business of Credit Institutions

² Nye retningslinjer for stresstesting kalt "CEBS Guidelines on Stress Testing (GL32)" gjeldende fra 31.12.2010

Nye retningslinjer ble iverksatt fra 31.12.2010. Beregninger i ICAAP 2011 bygger på de nye retningslinjene.

Når det gjelder Pilar 2 er det et litt videre sett av dokumenter som kan sies å danne et rammeverk for krav til stresstest. Generelt sett kan en si at det i forbindelse med ICAAP er krav om at effektene av en alvorlig lavkonjunktur (Kapitalstress) skal analyseres. Fra Finanstilsynets rundskriv 21/2006 refererer vi³:

- Stresstesting inngår som en sentral del i ICAAP og kapitalplanlegging
- Institusjonen skal ta stilling til hvordan den kan leve gjennom nedgangskonjunkturer med negative resultater, og der det kan være problematisk å innhente ny egenkapital
- Et ekstraordinært, men sannsynlig scenario skal inkludere:
 - Tilbakeslaget skal vare i minst tre år
 - Vise påvirkning på inntjening og soliditet
 - Vise påvirkning på overholdelse av minimumskravet
 - Vise oppfyllelse av kapitalkrav gjennom resesjon, herunder ledelsesinngripen
 - Fremskrivning av finansiell situasjon/ likviditetssituasjon

En annen viktig referanse er Committee of European Banking Supervisors (CEBS) "Technical Aspects of Stress testing under the Supervisory Review Process – CP12" som også gir en rekke føringer til hva stresstestene under Pilar 2 bør inneholde. Vi merker oss spesielt kapittel IV.3.b. "Stress testing for IRB institutions" og definisjonen av "scenario stresstest" og "sensitivitetsstresstest" i avsnitt 16:

- Scenario stresstest – viser virkning på resultat/soliditet av bevegelser i et antall risikodrivere (simultant); som en følge av en veldefinert stresshendelse. Forventet brukt av større institusjoner.
- Sensitivitetsstresstest – viser virkning på resultat/soliditet av bevegelse i en bestemt risikodriver; hvor stresshendelsen er ukjent. Kan være nok for mindre banker

5.2.3.3 Sammenheng scenarioer og stresstester

Konsernets modell for stresstester og scenarioer kan illustreres som følger:

Figur 17 Prognose-/stresstestmodell

En betydelig utfordring er å benytte og transformere makroforutsetningene til forretningsmessige størrelser ved vurdering av:

³ Dette avsnittet er basert på presentasjon av Finanstilsynet v/Jon Hellevik 18. september 2007 i Norges Bank.

- kredittscoremodellene – vurdering av migrasjon og endringer i misligholdssannsynlighet, forventet og uventet tap
- soliditet og lønnsomhet – prognoser for normal utvikling og ulike økonomiske tilbakeslag
- likviditet (funding) – konsernets utfordringer og sårbarhet knyttet til endringer i fundingnivå og situasjon knyttet til eventuell generell finansiell krise, eller spesielle situasjoner for banken (SpareBank 1 Nord-Norge)
- resultatutvikling tilknyttede selskaper
- påvirkning av markeds- og konkurransesituasjonen i Nord-Norge og omdømmerisiko

5.2.3.4 Fastsettelse av scenarioer

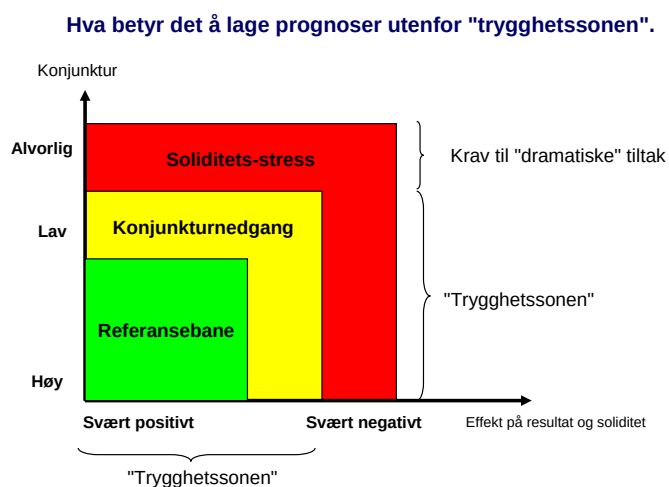
For å definere makroscenarioene har vi benyttet en enkel makromodell som ivaretar et minimumskrav til konsistens mellom makrostørrelsene. Modellen har mange likhetstrekk med Norges Banks makromodeller, men er betydelig forenklet for å kunne være operativ i excel. Denne modellen er implementert i alle makroscenarioene ved vurdering av effekt på utviklingen i balansen, resultatet og risiko.

For banken er det viktig at scenarioet og stresstesten for en kapitalstress tar utgangspunkt i alvorlige - men mulige - rystelser i økonomien, slik at disse gir svar på hvor mye som kan gå tapt, ikke nødvendigvis hvor mye det er sannsynlig å tape. Dette innebærer at disse ikke behøver å gi uttrykk for endringer vi anser som sannsynlige, dette fordi vi i forutsetningene sier at alle hendelser skjer samtidig (korrelasjon = 1).

I figuren under har vi illustrert hensikten med de ulike stresstestene/prognosene.

Figur 18 Prognose-/stresstestmodell

Prognoser og stresstester

Når det gjelder effekter av "Kapitalstress" er dette et grunnlag for å illustrere effekten av store rystelser i økonomien som har innvirkning på flere sentrale resultat- og risikoområder samtidig. Dette for å strekke soliditeten og lønnsomheten maksimalt. Resultatene fra Kapitalstressen vil danne grunnlag for ledelsens diskusjoner knyttet til mulige og nødvendige tiltak mer av beredskapshensyn enn at en slik krise sannsynligvis vil inntreffe.

For myndighetene er det viktig av bankene gjennomfører scenarioer og stresstester for å avdekke robustheten i i finansiell sektor. Resultater fra felles nasjonale stresstester og bankenes stresstester vil også være en viktig input til diskusjon om fremtidige kapitalnivå og kapitalmål.

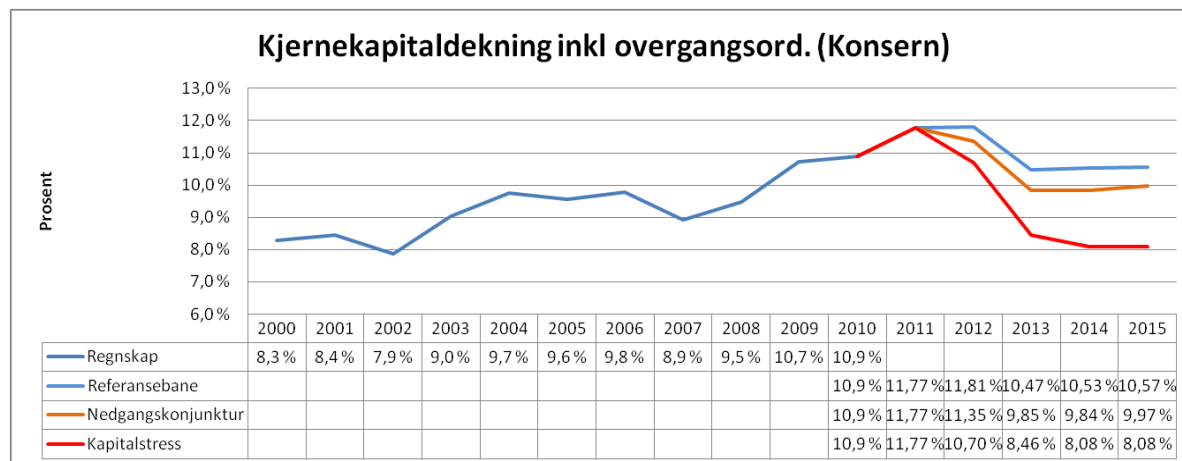
Resultatene fra scenarioene og stresstestene behandles som er viktig del av årlig ICAAP. I vurderingene vektlegger banken å presentere resultatene fra prognose "LTP Referansebane" (Forventet utvikling), prognosene "LTP Nedgangskonjunktur" (Sannsynlig økonomisk konjunkturforløp ved en nedgangskonjunktur) og "LTP Kapitalstress" (Kraftige negative utslag i økonomien). Bankene foretar også en sensitivitetsanalyse opp mot utviklingen i referansebanen, samt en omvendt stresstest for å se på hvilke hendelser som kan forårsake kraftige negative utslag på konsernets resultater og kapitaldekning.

Figur 19 Prognoser og stresstester

LTP Ref.bane	Prognose som viser forventet utvikling i banken, konsernet og TS
Sensitivitets-analyse	Effekt på kjernekapitalen ved endringer innenfor enkelte vekst- eller resultatparametre i referansebanen
LTP Nedgangs-konjunktur	Prognose som viser en økonomisk nedgangs-konjunktur i banken, døtre og TS.
LTP Kapital-stress	Prognose/stresstest som viser effekt på kjernekapital og andre nøkkeltall ved økonomisk stagflasjon og ekstreme utslag innenfor alle sentrale forretnings-/risikoområder i konsernet
Reverse stresstest	Vurderinger av områder som kan gi alvorlig negativ effekt for konsernet. Spesielt mht soliditet og likviditet.

Effekter på konsernets kjernekapitaldekning av de ulike prognosene/stresstestene fremgår av figuren nedenfor. I beregningene har banken tatt inn full effekt av Basel III fra 2013 og forutsatt at dagens fondsobligasjon som går til forfall i 2013 ikke fornyes. Konsernet vil - gitt forutsetningene i prognosene/stresstestene - ha en god soliditet, og ikke falle under konsernets interne krav på 8 % gitt en alvorlig nedgangskonjunktur.

Figur 20 Utvikling kjernekapitaldekning i scenarioene

5.4 Risikomåling og risikojustert kapital

Internt benytter konsernet risikojustert kapital som målebegrep for beregning av risiko.

Risikojustert kapital angir hvor stort tap som kan oppstå i virksomheten under ekstreme forhold. Beregning av risikojustert kapital er således en sentral størrelse i vurderingen av konsernets behov for egenkapital for å drive virksomheten på en forsvarlig måte. Risikojustert kapital gjør det mulig å sammenligne risiko på tvers av risikoformer og forretningsområder.

Konsernets reviderte målsetting er en kjernekapitaldekning på 11 % eller høyere. I tillegg skal konsernets kapitaldekning i et fremskrevet krisescenario ha tilstrekkelige buffere, slik at kjernekapitaldekningen ikke faller under 8 %. Ved utgangen av 2011 var kapitaldekningen for konsernet på 12,50 %, hvorav 11,61 % var kjernekapitaldekning.

Både de eksterne og interne kravene blir sammenholdt med konsernets kjernekapital, og bokført egenkapital og kjernekapital vil normalt være høyere enn risikojustert kapital. Dette gir en buffer sett i forhold til fastsatte eksterne og interne minstekrav, noe som gir konsernet nødvendig strategisk handlefrihet og langsiktig stabilitet.

5.5. Rapportering og oppfølging

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller administrerende direktør.

Konsernets overordnede risikoeksponeringer og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrerende direktør og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring som er uavhengig av de enkelte forretningsenhetene i konsernet.

5.6 Compliance (etterlevelse)

Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Effektive virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

6. Sentrale risikogrupper og målemetoder

SpareBank 1 Nord-Norge eksponeres for ulike typer risiko, og de viktigste risikogruppene er:

- Operasjonell risiko: Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko.
- Etterlevelsrisiko (compliance): Risiko for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge manglende etterlevelse av lover/forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.
- Markedsrisiko: Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
- Kredittrisiko: Risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
- Likviditetsrisiko: Risiko for at konsernet ikke klarer å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser etter hvert som finansieringsbehovet øker.
- Eierrisiko: Risiko for tap i datterselskaper, SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og BN Bank AS er knyttet til den risiko som det enkelte selskap påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.
- Forretningsrisiko: Risiko for sviktende inntjening og kapitaltilførsel knyttet til mangel på diversifisering av forretningsgrunnlag eller mangel på tilstrekkelig og permanent lønnsomhet for eksempel på grunn av for høy cost/income rate.
- Strategisk risiko: Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.
- Omdømmerisiko: Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, grunnfondsbevisiere og myndigheter.

Det er benyttet statistiske metoder for beregning av forventet tap og for risikojustert kapital (økonomisk kapital), men beregningene forutsetter likevel i noen tilfeller bruk av ekspertvurderinger. For risikotyper hvor det ikke finnes anerkjente metoder for å beregne kapitalbehov legger banken vekt på å definere rammer for styring av risikoen som søker å sikre lav sannsynlighet for at en større tapshendelse skal inntreffe.

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for risikojustert kapital (uventede tap).

Forventet tap: Beskriver det beløpet man statistisk må forvente å tape i en 12 måneders periode.

Risikojustert (økonomisk) kapital: Beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Hovedstyret har vedtatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av alle mulige uventede tap.

Avkastningen på risikojustert kapital er et viktig strategisk resultatmål i den interne styringen av SpareBank 1 Nord-Norge. De viktigste forretningsområdene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen ved virksomheten, og at det foretas en løpende oppfølging av kapitalavkastningen. Beregningene av risikojustert kapital gjør det mulig å sammenligne risiko på tvers av risikogrupper og forretningsområder.

Det er gitt en nærmere beskrivelse av de mest sentrale risiki i påfølgende avsnitt.

6.1 Operasjonell risiko

6.1.1 Styring og kontroll

Styring av operasjonell risiko har etter bankens vurdering nær sammenheng med hvordan banken totalt styrer risiko. Styring av operasjonell risiko er derfor en viktig del av konsernets helhetlige risikostyring. Bankens evne til å arbeide systematisk med styring og kontroll, herunder systematisk oppfølging av svakheter/forbedringsområder, er grunnmuren i bankens styring av operasjonell risiko.

Den daglige risikostyringen skjer direkte i linjefunksjonen, men for å bedre den helhetlige operasjonelle risikostyringen, har banken i de siste årene viderutviklet/tatt i bruk nye systemer og metoder innenfor dette området. Dette inkluderer et eget Risiko Informasjonssystem for systematisk dokumentasjon og oppfølging av risiko. I dette inngår:

- En forbedringsdatabase hvor blant annet all rapportering fra internrevisjon, eksterne revisjon og Finanstilsynet blir fulgt opp
- En database for hendelsesrapportering som er et Basel II orientert rapporteringssystem med 7 definerte "Baselkategorier" med tilhørende underkategorier og årsakssammenhenger

Årlig gjennomføres det en egenvurdering av styring og kontroll. I vurderingen benyttes Finanstilsynets moduler for risikobasert tilsyn med tillegg av CoBiT rammeverk for vurdering av IKT (IT Governance and control). Gjennomgangen er en viktig del av konsernets årlige ICAAP.

Konsernet gjennomfører årlig en omfattende lederbekreftelse. Et viktig mål er at det arbeid som legges ned i den årlige lederbekreftelsen skal bidra til læring og utvikling av kvalitet, samt utvikling av lokalt eierskap til kvalitet og risikostyring. Rapporteringen er standardisert, prosessorientert og følger en fast struktur med følgende områder:

- policy/strategi/rutiner
- kompetanse
- lover/regler
- organisasjonskultur

Forbedringsområder går inn i et eget handlingsprogram og administrerende direktør legger rapporten fram for bankens styre. Avdeling for risikostyring og compliance har ansvaret for den løpende uavhengige overvåkingen av den operasjonelle risikoen. Hovedstyret mottar årlig en uavhengig vurdering fra intern revisjon og ansvarlig revisor på konsernets risikostyring og om internkontrollen virker hensiktsmessig og er betryggende.

SpareBank 1 Nord-Norge er deltaker i et FoU- prosjekt innenfor operasjonell risiko. Prosjektets hovedmålsetting er å skape et faglig forum for nytenkning, innovasjon og læring for styring av operasjonell risiko i bank- og finansnæringen. Prosjektet skal utvikle hensiktsmessige rammeverk, metoder og modeller med formål å øke forståelsen for hvilke hendelser og forhold som påvirker operasjonell risiko og kapitalkrav.

6.1.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Konsernet benytter basismetoden ved beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko. Kapitalkrav per 31.12.11 knyttet til operasjonell risiko er beregnet slik:

SpareBank 1 Nord-Norge (konsern):	
Gjennomsnittlig inntekt de tre siste år	1 817 mill kroner
Herav 15 %	272 mill kroner
Beregningsgrunnlag: $272 * 12,5$	3 400 mill kroner
Herav 8 % kapitalkrav	272 mill kroner

Kapital for operasjonell risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2. I Pilar 2 vurderer vi om konsernet har behov for ekstra buffere utover kapitalbehovet vurdert etter basismetoden. I vår vurdering inngår vurdering av kvaliteten på styring og kontroll, samt øvrige forhold som kan påvirke kapitalbehovet.

6.2 Compliance risiko

6.2.1 Styring og kontroll

Konsernets skal ha en effektiv styring og overvåking av compliance risiko slik at ingen hendelser skal kunne skade konsernets renommé og finansielle stilling i alvorlig grad. Konsernet styrer derfor området etter følgende prinsipper:

- Klare ansvar og roller innenfor compliancearbeidet
- Effektive rutiner for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover/forskrifter og bransjestandarder
- Effektive prosesser og ensartet opplegg for å følge opp og rapportere etterlevelsen til administrerende direktør og styret
- Uavhengig vurdering av etterlevelse foretatt av intern- og ekstern revisjon innenfor sine respektive ansvarsområder

Avdeling for risikostyring og compliance har ansvar for å koordinere det overordnede compliancearbeidet, herunder rammeverk, motta delrapporteringer samt utarbeide konsernets samlede compliancerapport som skal legges fram for administrerende direktør og styret.

Konsernet har egen compliance ansvarlig for verdipapirforetaket, som har ansvar for å kontrollere at bankens virksomhet knyttet til ytelse av investeringstjenester drives i samsvar med regelverk for verdipapirhandel.

Lederne i konsernet er operativt ansvarlig for praktisk implementering og etterlevelse av lover/forskrifter og bransjestandarder. Alle medarbeidere er ansvarlig for at den daglige etterlevelse.

Hendelser og brudd på compliance området blir registrert og fulgt opp i bankens Risiko Informasjonssystem.

6.3 Markedsrisiko

Markedsrisiko i SpareBank 1 Nord-Norge relaterer seg i all hovedsak til langsiktige investeringer i egenkapitalinstrumenter og rentepapirer. Det vil også foreligge en viss markedsrisiko som en følge av handelsaktiviteter samt tradisjonelle bankaktiviteter som kundeutlån og -innskudd.

6.3.1 Styring og kontroll

SpareBank1 Nord-Norge foretar årlig en gjennomgang av bankens virksomhet innenfor kapitalmarkedsområdet. På bakgrunn av denne gjennomgangen fremlegges det egne saker for styret vedrørende bankens virksomhet innenfor kapitalmarkedsområdet. Sakene omfatter status innenfor området med hensyn til bankens egen virksomhet innenfor kapitalmarkedsområdet, Treasury og SNN Markets, hvor all kundeaktivitet innenfor kapitalmarkedsområdet er samlet. Her behandles også forslag til nye rammer for eksponering.

Størrelsen på rammene fastsettes på bakgrunn av stresstester og analyser av markedsbevegelser samt risikoevne og -vilje.

Konsernets markedsrisiko styres og kontrolleres forøvrig hovedsaklig gjennom daglig oppfølging av både risikoeksponeringer mot rammer fastsatt av hovedstyret og løpende analyser av utestående posisjoner.

Avdeling for risikostyring har ansvaret for den løpende, uavhengige overvåkingen av markedsrisikoen. Det rapporteres månedlig på porteføljebasis til bankens balansekomite og bankens styre.

6.4 Kredittrisiko

6.4.1 Styring og kontroll

Figur 21 Elementer i konsernets overordnede rammeverk for kredittstyring

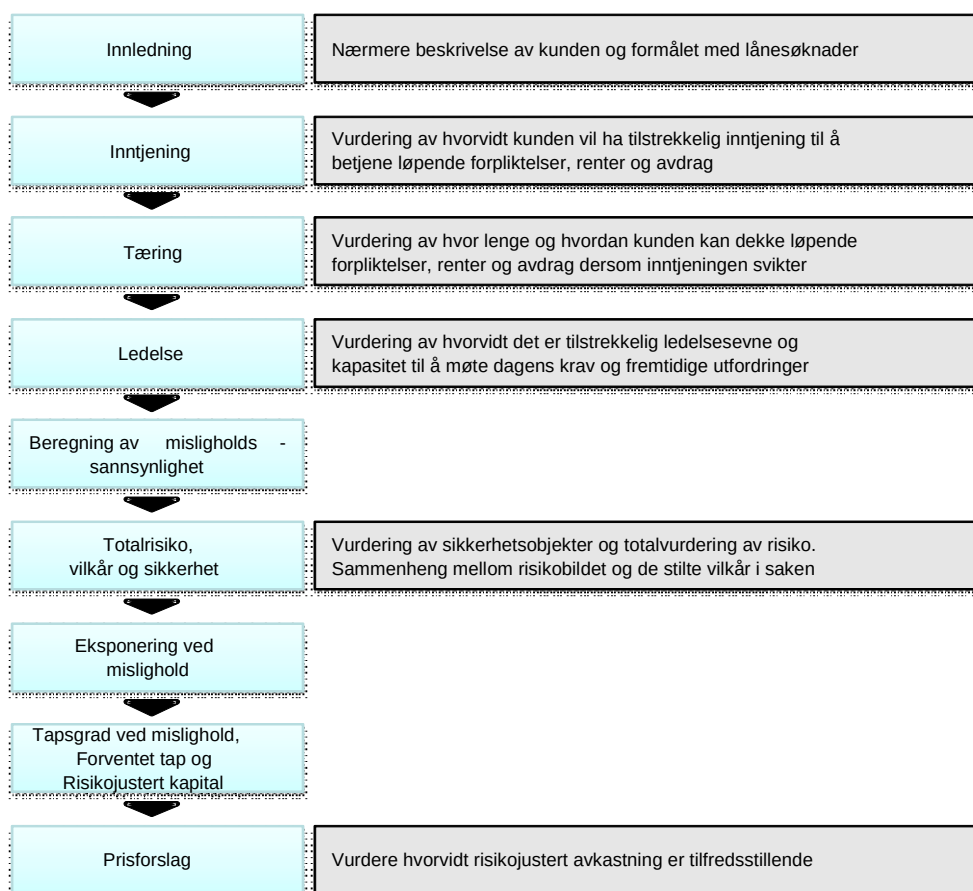

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets overordnede kredittstrategi, kredittpolicy, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner. I avsnittene nedenfor er de enkelte elementene beskrevet nærmere:

- Konsernets kredittstrategi fastsettes av styret og oppdateres minimum årlig. Konsernets kredittstrategiske rammer er satt sammen slik at de på en mest mulig hensiktsmessig og effektiv måte måler og fanger opp endringer i den løpende risikoeksponeringen gjennom blant annet forventet tap og behovet for økonomisk kapital. I tillegg setter bankens kredittstrategiske rammer særskilte begrensninger for konsentrasjonsrisiko knyttet til eksponering og risikoprofil på enkeltkunder, kundegrupper og bransjer.
- Konsernets kredittpolicy fastsettes av administrerende direktør og oppdateres minimum årlig. Kredittpolicyen beskriver prinsipper for kredittgivning både på overordnet nivå, og knyttet til enkelte særskilte områder som eiendomsfinansiering og prosjektfinsiering. Eksempler på slike prinsipper er krav til andel egenkapitalfinansiering og restriksjoner ved finansiering av engasjementer med høy risiko og for enkelte bransjer.
- Konsernets kredittfullmaktsreglement fastsettes av styret, og oppdateres minimum årlig. Styret delegerer innenfor visse rammer fullmakt til administrerende direktør for det operasjonelle ansvaret for beslutninger i låne- og kredittsaker. Administrerende direktør kan innenfor sine fullmakter videredelegere fullmakter. Kredittfullmaktene er personlige, og differensieres blant annet ut fra et risikoperspektiv.
- Kredittbehandlingsrutinene regulerer i detalj alle forhold knyttet til konsernets kredittgivning og engasjementsoppfølging

Kredittgivningsprosessen kan beskrives som vist i figur 10 nedenfor.

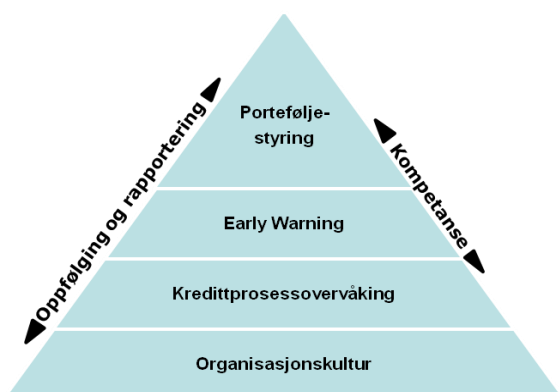
Figur 202 Kredittvurderingsprosessen

Sentralt i konsernets risikostyring er løpende overvåking og oppfølging av engasjementer og kredittporteføljene. Risikoeksponering følges opp ved hjelp av konsernets porteføljestyringssystem. Systemet inneholder informasjon om enkeltkunder og porteføljer, og gir en effektiv oppfølging av risikoprofilen og styring av porteføljen. SpareBank 1 Nord-Norge foretar månedelig oppdatering av porteføljefinformasjonen ved hjelp av interne og eksterne kundedata. Den risikomessige utviklingen i porteføljen følges opp månedlig, med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), forventet tap, behov for økonomisk kapital og risikojustert avkastning.

Rammeverk for engasjement- og porteføljeovervåking er vist i figur 11 nedenfor.

Figur 23 Rammeverk for kredittovervåking

Avdeling for risikostyring og compliance foretar en uavhengig risikooppfølging og rapportering av den samlede risikoeksponeringen til konsernledelsen og styret.

6.5 Likviditetsrisiko

6.5.1 Styring og kontroll

Styringen av konsernets finansieringsstruktur tar utgangspunkt i den overordnede likviditetsstrategien som blir gjennomgått og vedtatt av hovedstyret minimum årlig. Likviditetsstrategien reflekterer et ønske om å ha en lav til moderat likviditetsrisiko.

I forbindelse med den årlige gjennomgangen av fundingsstrategien, foretas det en analyse av bankens stress-scenarier. Stresstesten inkluderer minimum 4 stress-scenarier hvor konsekvensene på bankens fundingbehov analyseres som følge av endrede markedsforhold for banken. Ulike utviklingsforløp for bankens viktigste eiendeler og gjeldsposter stresstestes under gitte forutsetninger.

Stresstestene tar utgangspunkt i ulike scenarier under forutsetning av full utnyttelse av rammer gitt av bankens styre.

Likviditetsstrategiens hovedmål er å opprettholde bankens overlevelsessevne i en normalsituasjon, uten ekstern funding, i 12 måneder. I tillegg skal banken overleve minimum 30 og 90 dager i en "stort stress"-situasjon for både bank, bank marked og kombinasjon av disse. Overlevelsen baserer seg på en forhåndsdefinert likviditetsbuffer/reserve. Scenarioene tilsier ingen tilgang på funding fra kapitalmarkedet.

I bankens likviditetsstrategi legges det videre vekt på en tilpasning til internasjonale og norske utviklingstrekk innenfor styring av likviditetsområdet i banker. Spesielt gjelder dette i forhold til BIS' 14 prinsipper for god likviditetsstyring. Dette medfører blant annet at strategien for likviditetsstyring gjøres spesifikk i form av rammer og retningslinjer vedtatt av hovedstyret.

Balansekomité

Balansekomitéen er et rådgivende organ i forhold til markeds- og likviditetsområdet i banken. Balansekomitéens fagområde omfatter bankens totalbalanse, herunder likviditetsrisiko, markedsrisiko, kredittrisiko og renterisiko. Balansekomitéen møtes regelmessig.

Beredskapsplan

Konsernet har utarbeidet en beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. Beredsskapsplanen har forankring i toppledelsen og skal revideres og godkjennes av styret minimum årlig i forbindelse med styrets årlige behandling av bankens fundingstrategi.

Beredskapsplanen er bygget opp i 3 nivåer:

Nivå 1: Stor fare for likviditetskrise

Nivå 2: Likviditetskrise rammer banken til en viss grad

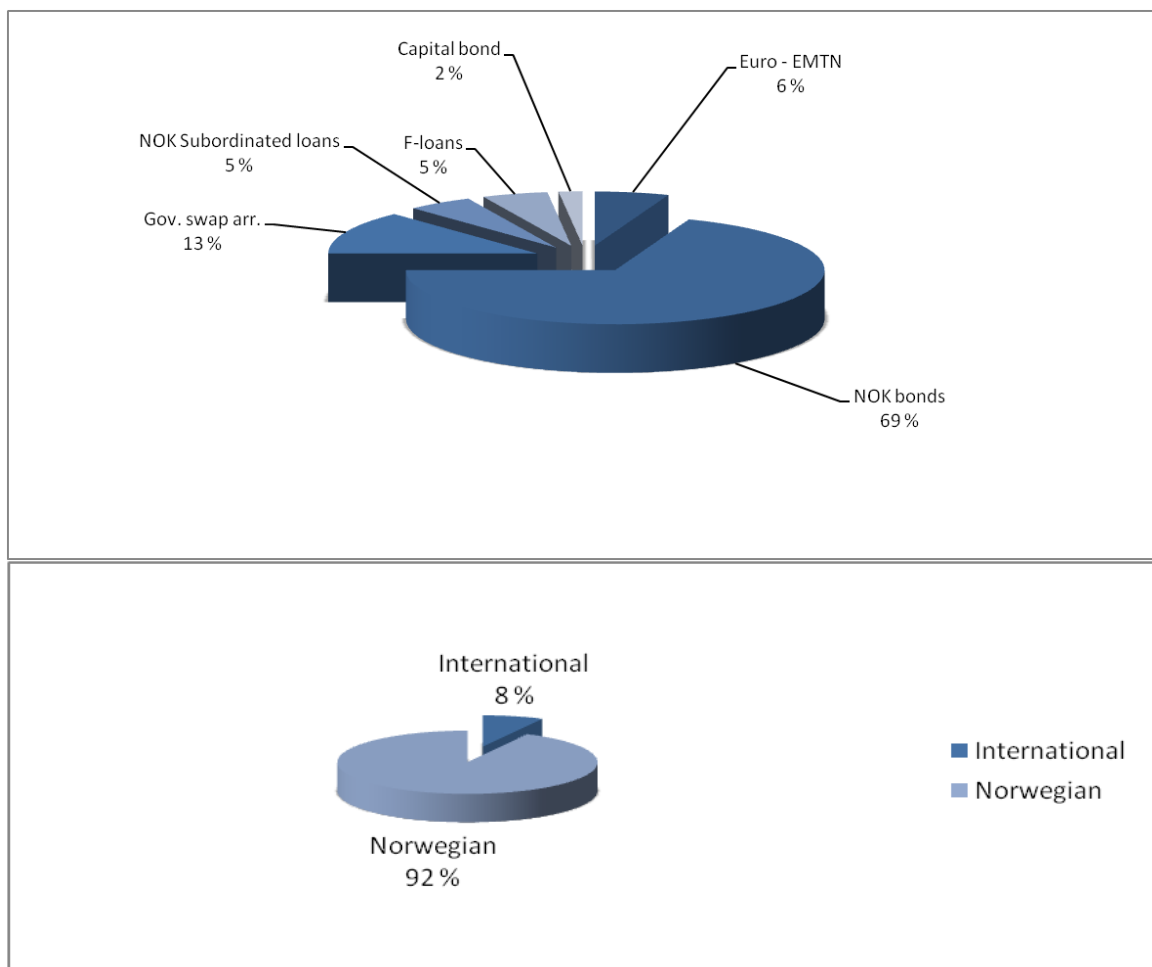
Nivå 3: Likviditetskrise rammer banken i stor grad

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. En for stor grad av konsentrasjon i forfall øker sårbarheten for refinansiering. Denne risikoen er søkt begrenset gjennom definerte rammer.

Det er konsernets treasuryavdeling som har ansvaret for den operative likviditetsstyringen gjennom daglig overvåking og måling. Etterlevelse av rammene overvåkes av avdeling for risikostyring. Status i forhold til styrevedtatte rammer rapporteres månedlig til hovedstyret.

6.5.2 Spredning- og løpetidsinformasjon

Figur 24 Spredninger i konsernets fundingkilder og markeder

Ved utgangen av 2011 hentet konsernet 92 prosent av fundingen fra det norske markedet, mens andelen fra det internasjonale markedet var 8 prosent. Per 31.12.10 var andelen henholdsvis 81 og 19 prosent.

Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde og utviklingen i bankens innskuddsdekning har vært positiv de siste årene. Forholdet mellom innskudd fra kunder og utlån var 80,9 prosent per 31.12.11 mot 84,2 prosent og 75,1 prosent for henholdsvis ett og to år siden.

Likviditetsrisikoen i SpareBank 1 Nord-Norge reduseres ved overføring av godt sikrede boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett. Per 31.12.11 er det til sammen overført 16,392 mrd kr i boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt.

6.6 Eierrisiko

Eierrisikoen varierer fra selskap til selskap avhengig av selskapets virksomhet og underliggende risiko, samt SpareBank 1 Nord-Norges eierandel.

SpareBank 1 Nord-Norge har ved utgangen av 4. kvartal 2011 i hovedsak eierrisiko gjennom eierandeler i:

- SpareBank 1 Gruppen (19,5 prosent)
- SpareBank 1 Boligkreditt AS (13,26 prosent)
- SpareBank 1 Næringskreditt AS (17,54 prosent)
- BN Bank ASA (23,5 prosent)
- Bank 1 Oslo AS (19,5 prosent)
- SpareBank 1 Utvikling DA (17,74 prosent)

SpareBank 1 Gruppen eies av SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 prosent), SpareBank 1 SR-Bank (19,5 prosent), SpareBank 1 SMN (19,5 prosent), SpareBank 1 Hedmark (12 prosent), Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 prosent) og Landsorganisasjonen/ fagforbund tilknyttet LO (10 prosent).

SpareBank 1 Gruppen AS eier 100 prosent av aksjene i SpareBank 1 Livsforsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Medlemskort AS og SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS, samt 75 prosent av aksjene i Argo Securities AS. SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS eier SpareBank 1 Factoring (100 prosent), Actor Fordringsforvaltning (100 prosent), Actor Portefølje AS (100 prosent) og Actor Verdigjenvinning (100 prosent). SpareBank 1 Gruppen AS er i tillegg deltaker i SpareBank 1 Utvikling DA.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/utnyttelse av beste praksis og innkjøp står sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), betaling (Trondheim) og Kreditt (Stavanger).

6.6.1 Styling og kontroll

SpareBank 1 Nord-Norge har sterk fokus på styling og kontroll i selskaper hvor banken har fullt eller delvis eierskap.

I selskaper som er deleid, enten gjennom direkte eierskap fra SpareBank 1 Nord-Norge eller indirekte gjennom eierskapet på 19,5 % i SpareBank 1 Gruppen, er SpareBank 1 Nord-Norge representert som styremedlem i alle selskaper av betydning.

Gjennom aktiv styredeltakelse sikres et godt informasjonstilfang som ivaretar SpareBank 1 Nord-Norges eierinteresser. I saker som har karakter av å være viktig for SpareBank 1 Nord-Norges øvrige virksomhet bringer den enkelte styreleder/styremedlem saken inn for plenumsdiskusjon i Konsernledergruppen som møtes hver uke.

6.6.2 Risikojustert kapital eierrisiko

Beregning av risikojustert kapital tar utgangspunkt i resultatene fra selskapenes egen risiko- og kapitalvurderingsprosess hensyntatt SpareBank 1 Nord-Norge sin eierandel.

Eierrisiko knyttet til eierandeler i BN Bank ASA, SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS tas inn i kapitaldekningen etter prinsippet for proporsjonal konsolidering, og risikoen er i Pilar II fordelt på de enkelte risikotyper.

Av selskaper eid av **SpareBank 1 Gruppen AS** vurderes eierskapet i SpareBank 1 Livsforsikring å innebære høyest eierrisiko. Dette skyldes primært selskapets investering av kundemidler i aksje- og obligasjonsmarkedet hvor avkastning varierer over tid.

BN Bank ASA har hovedkontoret i Trondheim og en avdeling for næringseiendom i Oslo. BN Bank ASA betjener sine kunder over hele landet via nettbank og telefon. BN Bank ASA er eid av SpareBank 1-bankene og tilbyr et bredt spekter av banktjenester til bedrifter og privatpersoner. Banken har sin virksomhet innenfor tradisjonell bankdrift rettet mot boliglån i personmarkedet og næringseiendom. Eierrisikoen til SpareBank 1 Nord-Norge består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

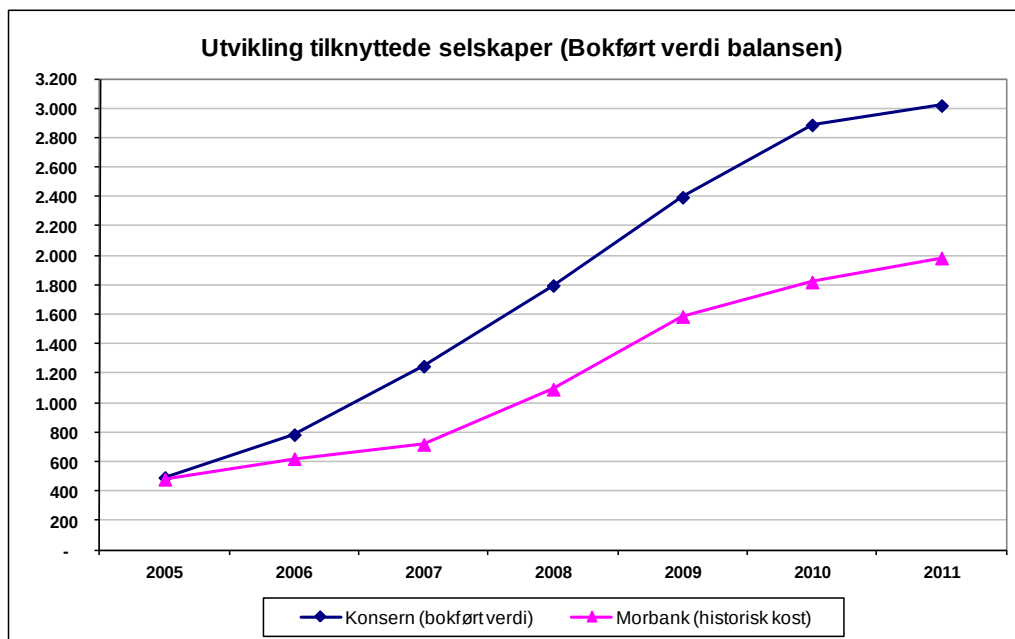
Bank 1 Oslo AS har hovedkontoret i Oslo. Banken har sin virksomhet innenfor tradisjonell bankdrift rettet mot boliglån i personmarkedet og bedriftsmarkedet. Eierrisikoen til SpareBank 1 Nord-Norge består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

I **SpareBank 1 Næringskreditt AS** sin portefølje inngår det kun utlån til næringseiendommer med utleiekontrakter i sentrale strøk. Utlånene kan maksimalt utgjøre 60 prosent av markedsverdi. Eierrisikoen til SpareBank 1 Nord-Norge består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

SpareBank 1 Nord-Norge eier pr 4. kvartal 2010 15,74 prosent av **SpareBank 1 Boligkreditt AS**. Selskapets virksomhet er finansiering av lån til privatkunder med sikkerhet innenfor 75 prosent av verdigrunnlaget for fast eiendom. SpareBank 1 Nord-Norge har ved utgangen av 4. kvartal 2010 overført 14, mrd kroner til selskapet. Eierrisikoen tilsvarer i hovedsak andel av overført portefølje, og risikoen følges opp og rapporteres derfor som kredittrisiko.

Utvikling i eksponering målt som bokført beløp tilknyttede selskaper i konsernregnskapet fremgår av grafen nedenfor (mill kr).

Figur 25 Utvikling bokført verdi eierandeler tilknyttede selskaper

Som det fremgår av grafen har historisk kostpris (bokført verdi morbank) og bokført verdi i konsernbalansen økt de siste årene. At bokført verdi på eierposter i tilknyttede selskaper har økt til 4,2 % av sum eiendeler i konsernet (2,8 % i morbanken) er i seg selv ikke dramatisk, men eierpostenes betydning for kapitalbinding og resultatutvikling har stor innvirkning på bankens og konsernets soliditet og resultat. Det spesielt kapital knyttet til bankens eierskap i Boligkreditt som har økt betydelig de siste årene. Denne sammen med eierpost i Næringskreditt er viktig hensyntatt bankens mulighet til å redusere sin likviditetsrisiko gjennom overføring av porteføljer til disse selskapene. Eierskap i Boligkreditt, Næringskreditt og SpareBank 1 Gruppen er strategiske viktige poster sett mot bankens totale forretningsmodell og mulighet til å drive effektivt og med konkurransedyktige produkter og priser.

6.7 Forretningsrisiko

Forretningsrisikoen gir seg uttrykk i en uventet svekkelse i resultatet. Nedgangen kan skyldes konkurranseforhold som fører til reduserte volumer og prispress, konkurrenter som introduserer nye produkter, myndighetsreguleringer eller negativ medieomtale. Tapet oppstår dersom konsernet ikke makter å tilpasse kostnadene til slike endringer.

God strategisk planlegging er det viktigste verktøyet for å redusere forretningsrisikoen. Omdømmerisiko blir styrt gjennom policyer og forretningsaktiviteter, inkludert compliance.

Ettersom forretningsrisiko kan oppstå som følge av ulike risikofaktorer, benyttes et bredt sett av metoder (kvantitative og kvalitative) for å identifisere og rapportere slik risiko.

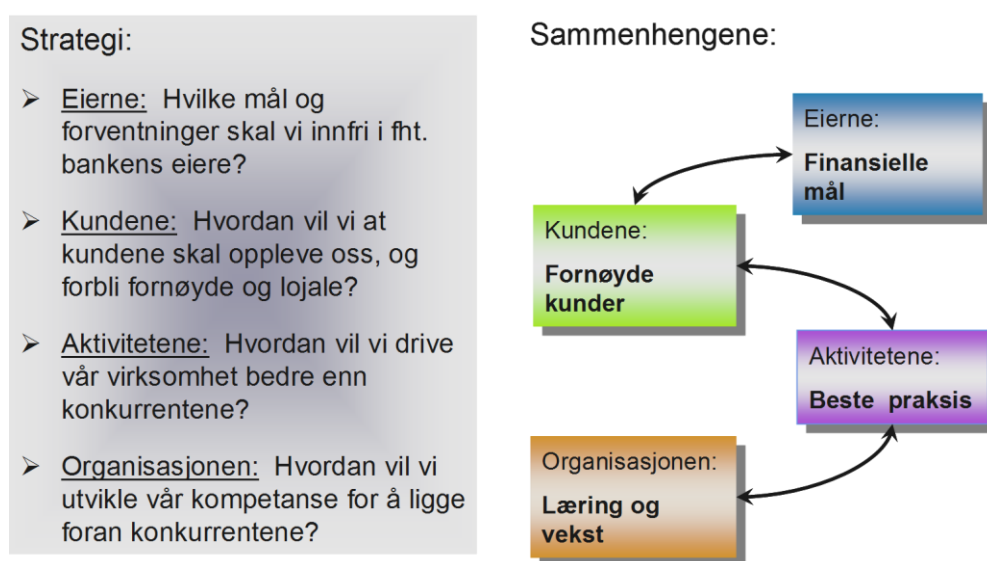
Omdømmerisiko og strategisk risiko behandles som en del av konsernets forretningsrisiko.

6.7.1 Strategisk risiko

I 2008 valgte banken å legge om arbeidet fra en kontinuerlig strategiprosess til å definere målbilder innenfor sentrale forretnings- og produktområder. Gjennom løpende overvåking av konkurrenter og markedet blir administrasjonen og styret løpende oppdatert på eksterne endringer som er av et slikt omfang at det kan danne grunnlag for mindre eller større strategiske endringer.

Banken operasjonaliserer strategien gjennom ulike indikatorer innenfor de ulike perspektivene som benyttes i balansert målstyring.

Figur 26 Strategi og perspektiv i målekortet henger tett sammen

Hovedstrategier

Ansatte:

Som bankens viktigste ressurs vil vi kontinuerlig søke å utvikle ansattes ferdigheter og kunnskap slik at de imøtekommer både kundenes og myndighetenes krav. Gjennom egen "skole" vil vi sikre kontinuerlig læring. For å sikre kompetansemiljøer og redusere sårbarhet vil ansatte ha sin tilhørighet i større markedsområder. Kulturen vil være preget av åpenhet både intern og eksternt, slik at det aldri skal kunne stilles spørsmål med bankens integritet.

Prosess:

Gjennom bred distribusjon har banken et unikt konkurransefortrinn. Lokalbankene vil opprettholdes som de viktigste salgsenheter i banken. Arbeidsdelingen mellom lokalbanken og de digitale kanalene (nettbank og mobilbank) vil bli tydeligere. Det aller meste av dagligbanktjenester vil skje elektronisk. Lett rådgivning vil også tilbys over nett, eller i kombinasjon med kundesenter. Betjening av bedriftskunder vil skje fra et begrenset antall lokalbanker og gjennom digitale løsninger.

Kunder:

Hovedfokus er å sikre at de mest lønnsomme kundene blir i banken, og videreutvikle disse. Gjennom en lang historie har banken imidlertid en kontaktflate mot ca 45 % av alle bosatte i markedsområdet. Denne store "kundebasen" gir en viktig inngang for mersalg og nysalg. Innenfor noen markedsområder der markedsandelen er lav er innhenting av nye kunder hovedstrategien. Gjennom samarbeidet innenfor SpareBank 1-alliansen vil vi sikre at våre kunder til enhver tid har tilgang på moderne og effektive produkter

Banken har over lang tid prioritert ressurser og kompetanse knyttet til analyse og vurdering av bankens strategiske satsinger og prioriteringer. Bankens utviklingsavdeling har det formelle ansvaret for å gjennomføre og dokumentere denne prosessen, og hovedstyret er sentral i drøfting og endelig beslutning av prioritering og satsing innenfor ulike sentrale forretnings- og fagområder.

Revisjon av strategier og policyer tar for seg alle sentrale faktorer (både eksterne og interne) som kan påvirke bankens soliditet og lønnsomhet over tid. Prosessen involverer både regioner, fagavdelinger, konsernledelsen og hovedstyret, før endelig sak fremlegges for hovedstyret til diskusjon og beslutning.

6.7.2 Omdømmerisiko

Omdømmerisiko er definert som risiko for tap som følge av forringet omdømme. Dette inkluderer svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, egenkapitalbevisere og myndigheter.

Kommunikasjonsstrategi SNN

SpareBank 1 Nord-Norge implementerte sin kommunikasjonsstrategi i 2008/2009. Strategien er initiert og vedtatt av bankens hovedstyre og toppledelse, og skal være et levende styringsverktøy for alle ledere i organisasjonen.

Kommunikasjonsstrategien skal sikre at informasjon formidles internt og eksternt på en måte som støtter opp om virksomhetens verdigrunnlag. Kommunikasjonsstrategien er et styringsverktøy som fastsetter mål og områder for hvor hovedinnsatsen skal innrettes. Den angir også ansvar og myndighet for dette arbeidet.

Kommunikasjonen er en selvfølgelig del av all planlegging i SNN. Målbildet for informasjon og samfunnskontakt er å styrke og vedlikeholde tilliten til SNN gjennom å bygge et positivt omdømme.

Kommunikasjonsstrategien beskriver de overordnede kommunikasjonsutfordringer som SNN står overfor. Tiltak knyttet til sentrale utfordringer nedfelles i en egen årsplan.

Omdømmestyring

God omdømmestyring innebærer å utvikle bevissthet omkring alle viktige faktorer som skaper et omdømme og etablere standarder det er mulig å måle ytelse og opptreden mot.

Internkommunikasjon er en nøkkel i dette arbeidet. Dette fordi hver og en trenger å forstå hvordan man hver for seg er med på å skape et omdømme. Først da blir det mulig å etablere en kultur der alle tar ansvar og føler seg delaktige i utviklingen av bedriftens anseelse.

Kommunikasjonsstrategien beskriver nåsituasjonen i SNN og hvilken betydning dette har for oss generelt og for kunder/markedet, mediene, myndighetene og ansatte. De overordnede kommunikasjonsutfordringer som SNN står overfor er som følger:

- Større fokus på omdømmet som helhet
- Større fokus på dyktighetsdimensjonen
- Bedre profilering av rådgiverrollen og våre produkter
- Nye digitale kanaler
- Sosiale media
- Rekuttering/kampen om kompetansen
- Internkommunikasjon
- Krisekommunikasjon

7. Kreditteksponeringer

7.1 Definisjon av mislighold etc.

Sannsynlighet for mislighold (PD – Probability of default))

Engasjement blir klassifisert i risikoklasser ut fra sannsynligheten for at kunden misligholder forpliktelsene sine i løpet av en 12 måneders periode. Sannsynlighet for mislighold beregnes ut fra et langsiktig snitt, som skal representere misligholdssannsynligheten gjennom en konjunktursyklus. Sannsynligheten for mislighold beregnes bl.a. på grunnlag av historiske dataserier.

Det benyttes ni risikoklasser (A – I) for å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet. I tillegg har konsernet 2 risikoklasser (J og K) for kunder med misligholdte eller nedskrevne engasjement. Inndelingen i høy, middels og lav risiko foretas i forhold til misligholdssannsynlighet.

Figur 27 Definisjon av misligholdsklasser

Misligholds-klasse	Nedre grense for mislighold	Øvre grense for mislighold
A	-	0,10 %
B	0,10 %	0,25 %
C	0,25 %	0,50 %
D	0,50 %	0,75 %
E	0,75 %	1,25 %
F	1,25 %	2,50 %
G	2,50 %	5,00 %
H	5,00 %	10,00 %
I	10,00 %	99,99 %
J	Mislighold over 90 dager	
K	Engasjement med tapsavsetning	

Et engasjement anses som misligholdt dersom ett av de følgende kriteriene er oppfylt:

- et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over kr 1 000, eller
- når banken holder det for usannsynlig at kunden vil overholde sine betalingsforpliktelser som følge av:
 - vesentlige finansielle problemer hos debitor
 - betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd
 - kunden er gitt nye vilkår (spesielle innrømmelser) på grunn av finansielle problemer
 - gjeldsforhandling eller konkurs er sannsynlig (over 50 prosent sannsynlighet)
 - at det av andre grunner anses som sannsynlig at kunden ikke vil overholde sine betalingsforpliktelser

Mislighold og nedskrivninger

Enkeltengasjement, og derigjennom hele porteføljen, scores månedlig med utgangspunkt i objektive data. Banken foretar individuelle nedskrivninger for lån hvor det foreligger objektive bevis for at lånet er tapsutsatt. Individuelle nedskrivninger beregnes som forskjellen mellom lånets bokførte verdi og nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for første gangs nedskrivning. Senere rentendringer tas hensyn til for låneavtaler med flytende rente.

Banken gjennomgår hele bedriftsmarkedsporteføljen årlig, men både store og risikable engasjementer gjennomgås kvartalsvis. Kvartalsvise vurderinger danner grunnlag for individuelle nedskrivninger eller andre tiltak overfor den enkelte kunde. Vurderingen er obligatorisk og skjer på engasjement med følgende kjennetegn:

- større engasjement
- høy risiko
- negativ migrasjon i risikoklasse
- engasjement under særlig oppfølging (watch list)

Utover dette gjennomføres det løpende vurdering av faktiske misligholdte og nedskrevne engasjement.

Lån til privatpersoner gjennomgås når de er misligholdt mer enn 55 dager eller dersom det er indikasjoner på, eller foreligger faktiske tapshendelser.

Engasjement som ikke er individuelt nedskrevet inngår i grunnlaget for gruppevise nedskrivninger. Gruppevise nedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektiv informasjon om økt kredittrisiko, men hvor det ikke er mulig å gjennomgå alle engasjementer på

individuell basis, eller at informasjonen ikke lar seg spesifisere på engasjementsnivå. Slik informasjon kan være negativ utvikling i risikoklassifisering, eller informasjon om negativ utvikling i sikkerhetsverdier, lønnsomheten i en bransje, eller grupper av debitorers betalingsevne.

7.2 Kredittrisiko – IRB

SpareBank 1 Nord-Norge har fått godkjenning av Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko fra og med 2007. Basismetoden benyttes for operasjonell risiko, og banken har arbeidet med å kvalifisere seg for bruk av sjablongmetoden. Denne metoden vil bli tatt i bruk i løpet av 2012 for dette området.

SpareBank 1 Boligkreditt AS har fått IRB-godkjenning i 2009. Eierandelen er, etter godkjenning av Finanstilsynet, tatt inn i kapitaldekningen etter reglene om proporsjonal konsolidering.

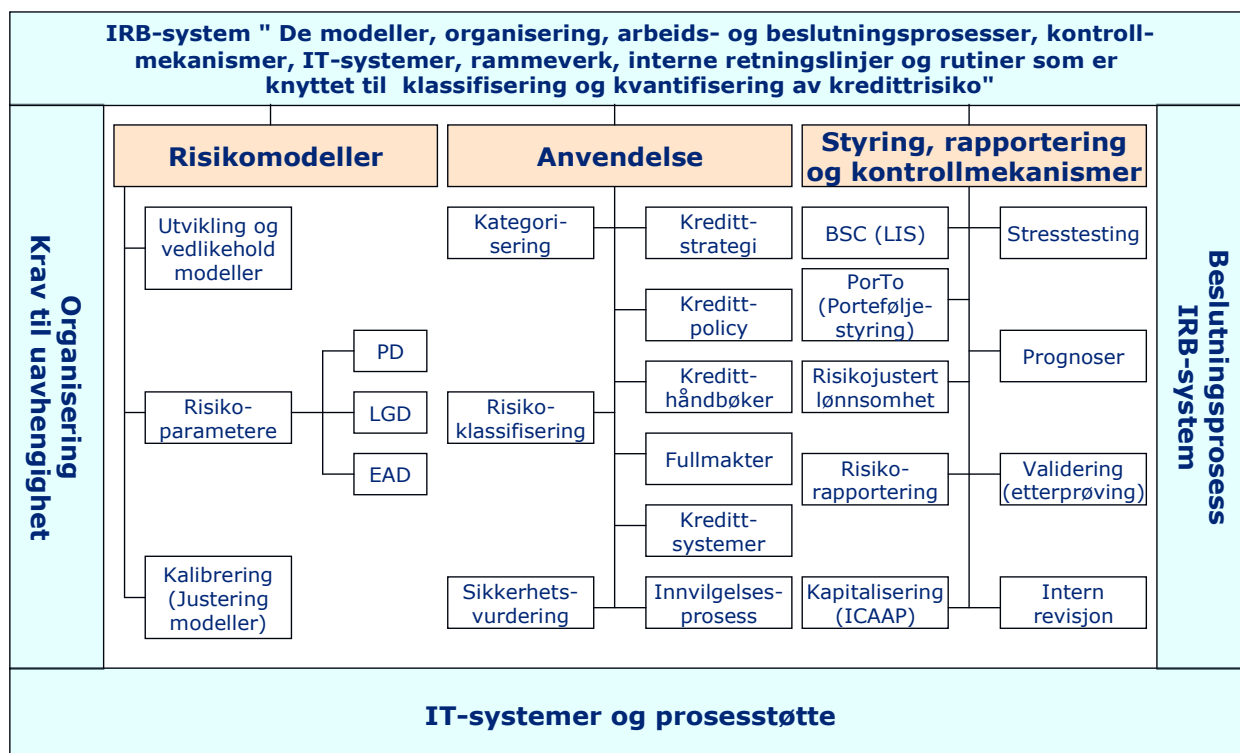
Figuren nedenfor viser de metodene som SpareBank 1 Nord-Norge bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt, markeds- og operasjonell risiko.

For datterselskapet SpareBank 1 Finans Nord-Norge AS er det planer om en overgang til IRB-metoden, og porteføljen i dette selskapet rapporteres etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering og billån med salgspant. Ved årsskiftet utgjorde beregningsgrunnlaget for SpareBank 1 Finans Nord-Norge AS 5,5 prosent av konsernets beregningsgrunnlag for kredittrisiko beregnet etter nye kapitaldekningsregler.

7.3 Oppbygging av IRB systemet

Prinsippskissen nedenfor viser hvordan IRB systemet berører flere sentrale områder i banken. Målsettingen er å sikre tilfredsstillende oppfyllelse av kapitaldekningskravene som stilles til bankene. Denne målsettingen betinger kvalitet, involvering, etterlevelse og transparens i hele verdikjeden frem til styrets vurdering og fastsettelse strategier og nivået for tilfredsstillende kapitalisering av hele virksomheten. Dette omfatter både kvantitative metoder for risikomåling, kvalitet i de administrative prosesser som frembringer data til de kvantitative risikoestimer og krav til at organisasjonen integrerer og benytter disse data på alle relevante organisatoriske nivå.

Figur 28 Organisering IRB

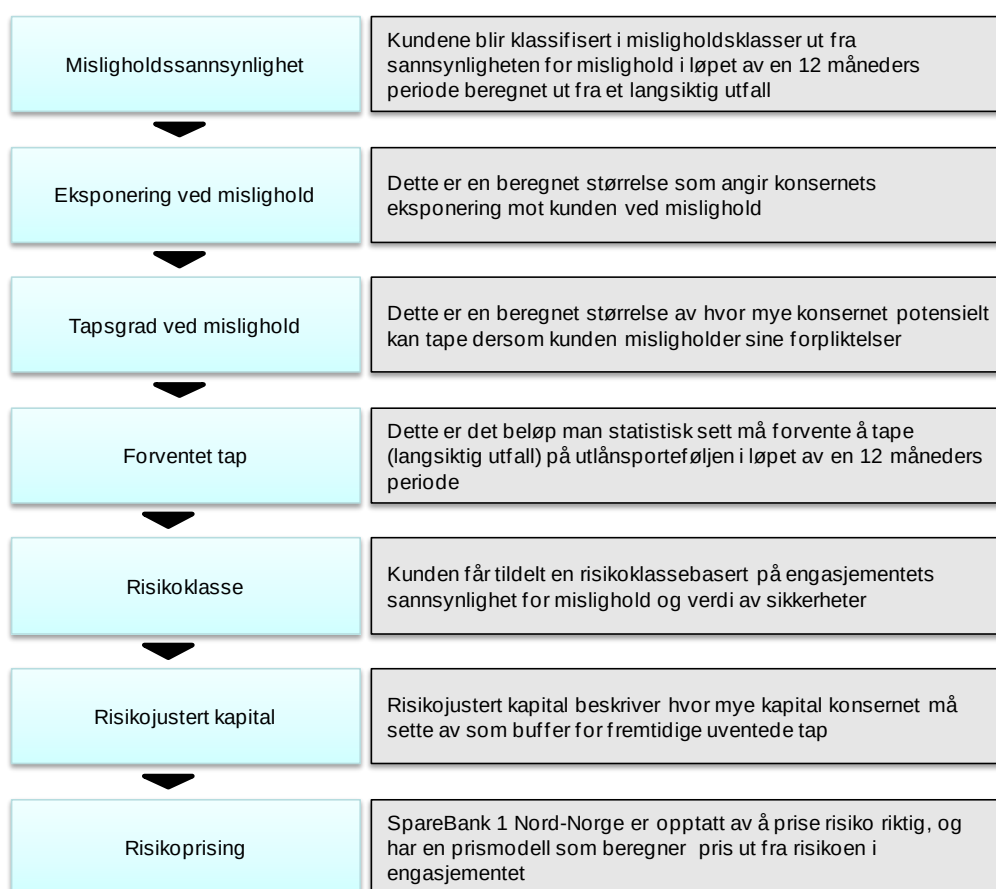
Styret tar løpende stilling til kapitaldekningsbehovet på grunnlag av den risikomåling som foretas og en samlet vurdering av rammebetingelser og forretningsmessige og strategiske mål. For å overvåke og overprøve alle ledd i verdikjeden skal disse valideres med fokus på om myndighetenes krav og interne kvalitetskrav er oppfylt. Valideringen skjer minimum årlig og det utarbeides en årlig valideringsrapport som behandles av hovedstyret, hvor både kvantitative og kvalitative områder valideres for å verifisere systemets tilstrekkelighet og avdekke behov for tilpasninger og forbedringer.

7.4 Modellbeskrivelse og anvendelse

Kredittmodeller og risikoklassifiseringssystem

Risikomodellene som ligger til grunn for risikoklassifiseringssystemet i kredittprosessen tar utgangspunkt i statistiske beregninger og er under kontinuerlig videreutvikling og testing. Modellene baserer seg i hovedsak på følgende komponenter:

Figur 29 Risikoklassifiseringssystemet

Sannsynlighet for mislighold (PD – Probability of default))

Statistisk beregnet sannsynlighet for at kunden misligholder betalingsforpliktelsene sine i løpet av en tolv månedersperiode beregnet ut fra et langsiktig utfall.

Forventet eksponering ved mislighold (EAD):

EAD er en beregnet størrelse av forventet eksponering hvis en kunde går i mislighold. Beregningen tar utgangspunkt i kundens samlede eksponering, inkludert innvilgede men ikke trukne rammer og garantier.

Konverteringsfaktoren for forventet eksponering ved mislighold er satt til 0,75 for ikke trukne rammer og garantier til BM, og til 1 for resterende portefølje. Dette er i henhold til kapitalkravforskriftens § 12-1 pkt 3.

Tapsgrad ved mislighold (LGD)

LGD er en vurdering av hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser.

Det benyttes sju klasser (1-7) for klassifisering av engasjementer i henhold til sikkerhetsdekning.

Figur 30 Definisjon av sikkerhetsklasser

Sikkerhets- klasse	Tilsvarende sikkerhets- dekning (Realisasjonsverdi)
1	Over 120 %
2	Over 100 %
3	Over 80 %
4	Over 60 %
5	Over 40 %
6	Over 20 %
7	Inntil 20 %

For massemarked tar vurderingen hensyn til verdien av de sikkerhetene kundene har avgitt, og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur.

Sikkerhetstyper som benyttes for massemarked er i all hovedsak pant i fast eiendom. Realisasjonsverdi beregnes som objektets markedsverdi etter fradrag for standard reduksjonsfaktor og eventuelle ytterligere verdijusteringer.

Ved beregning av minimum regulatorisk kapital for bedriftsmarkedet (stater, institusjoner og foretak) benyttes myndighetsfastsatte faktorer.

Risikoprising

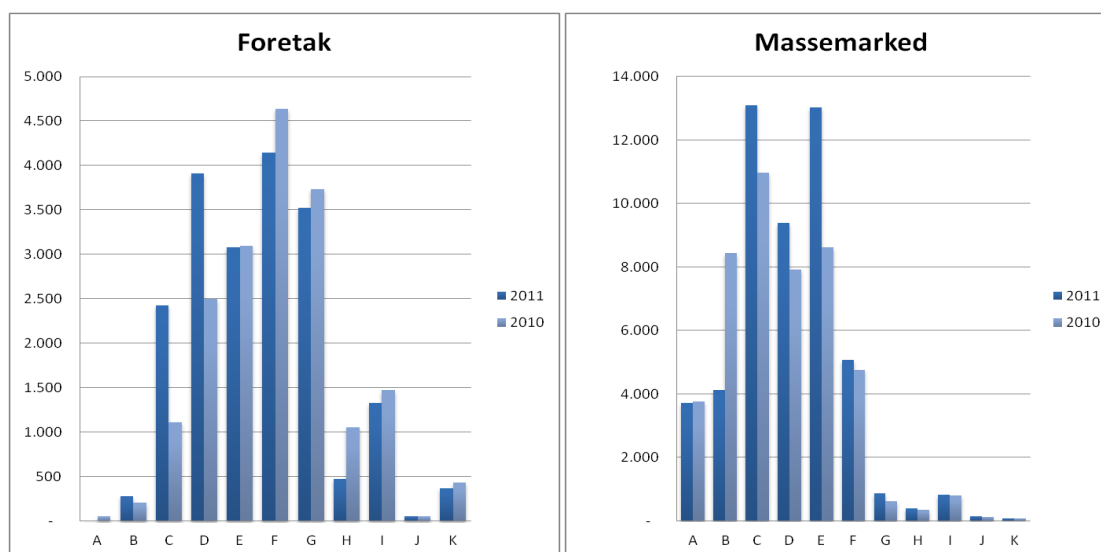
SpareBank 1 Nord-Norge er opptatt av å prise risiko, og måler derfor risikojustert avkastning i forbindelse med kredittinnvilgelse og oppfølging. Risikoprisingssystemet tar utgangspunkt i de samme hovedkomponentene som konsernets risikoklassifiseringssystem, og disse komponentene danner grunnlaget for beregning av avkastning på økonomisk kapital på det enkelte engasjement.

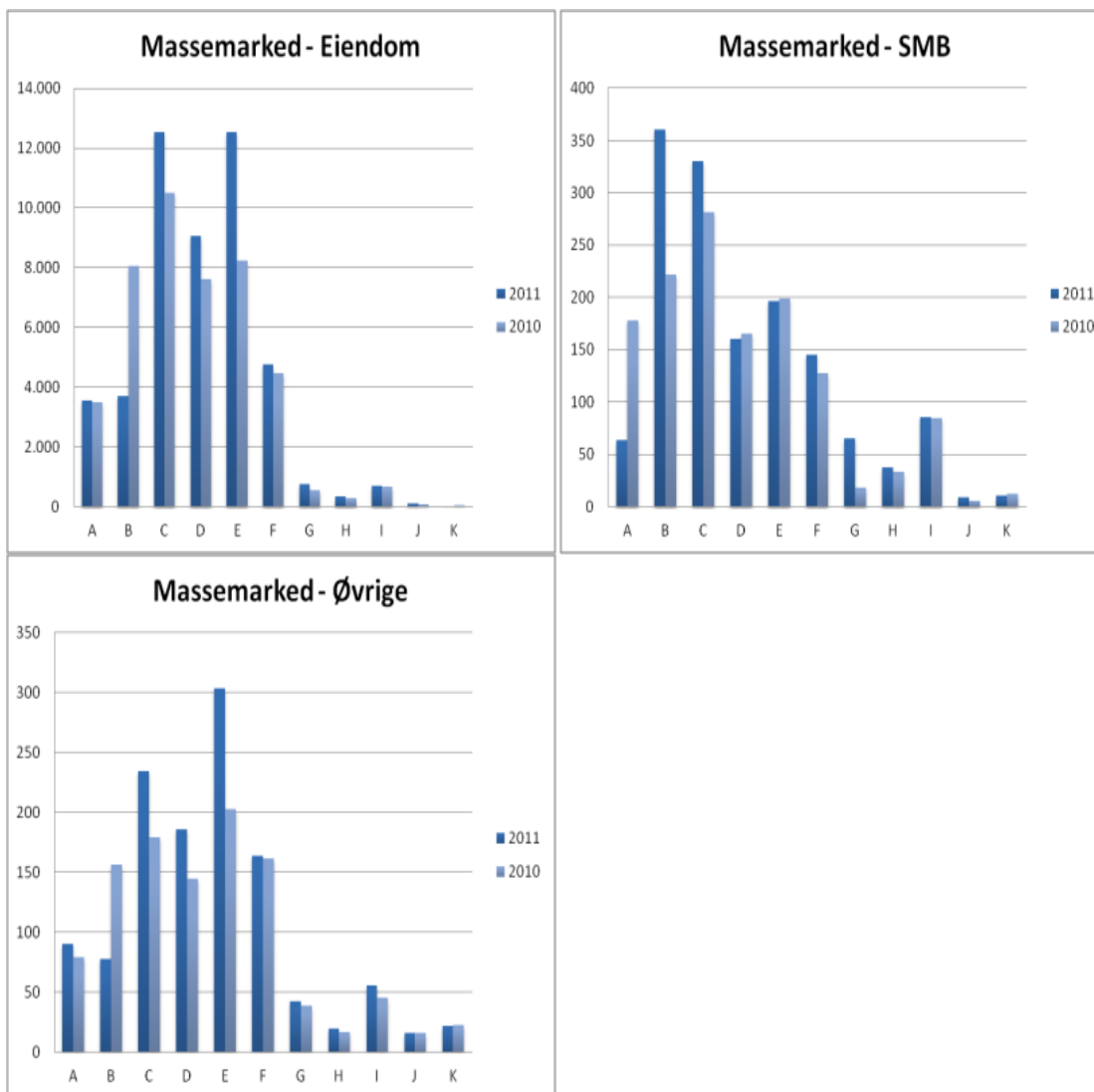
Figur 31 Fordeling av risikoklasse for engasjementer der IRB-metode benyttes

Tall i mill kroner

Engasjementskategori	Risiko- klasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gj.sn. risikovekt	Gj.sn. LGD	Gj.sn. KF
Foretak	A	3	1	29 %	45 %	97 %
	B	282	113	38 %	45 %	89 %
	C	2.426	869	56 %	45 %	89 %
	D	3.909	826	65 %	45 %	93 %
	E	3.078	258	80 %	45 %	97 %
	F	4.146	758	98 %	45 %	94 %
	G	3.525	312	117 %	45 %	97 %
	H	472	43	153 %	45 %	97 %
	I	1.328	81	173 %	45 %	98 %
	J	50	4	0 %	45 %	97 %
	K	365	15	0 %	45 %	99 %
Sum foretak		19.585	3.281	90 %	45 %	95 %
Massemarked	A	3.707	842	2 %	9 %	100 %
	B	4.131	435	5 %	10 %	100 %
	C	13.102	931	7 %	11 %	100 %
	D	9.393	457	10 %	11 %	100 %
	E	13.027	506	14 %	11 %	100 %
	F	5.063	124	21 %	12 %	100 %
	G	860	11	33 %	13 %	100 %
	H	396	9	42 %	11 %	100 %
	I	829	14	56 %	12 %	100 %
	J	138	0	19 %	16 %	100 %
	K	71	0	31 %	44 %	100 %
Sum massemarked		50.717	3.329	12 %	11 %	100 %

Figur 32 Fordeling risikoklasser

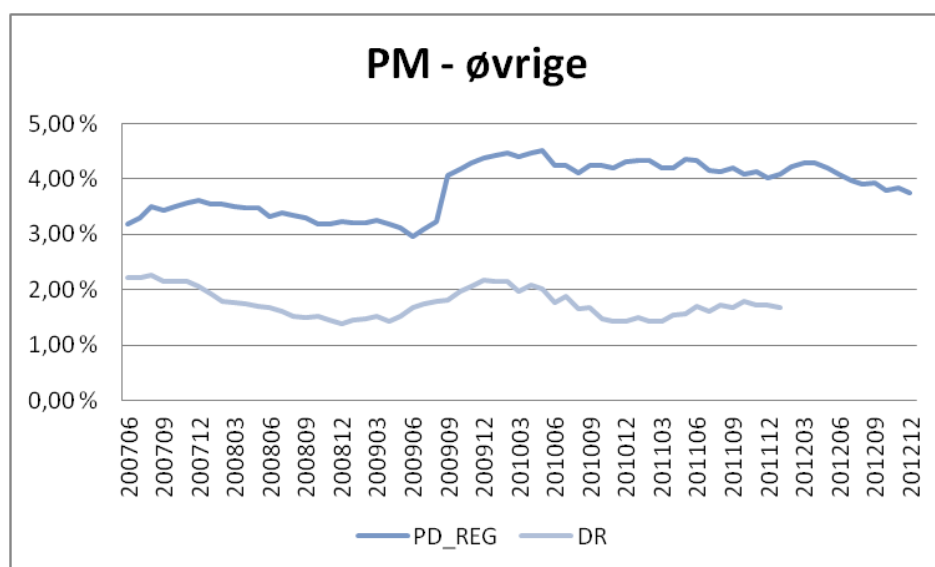
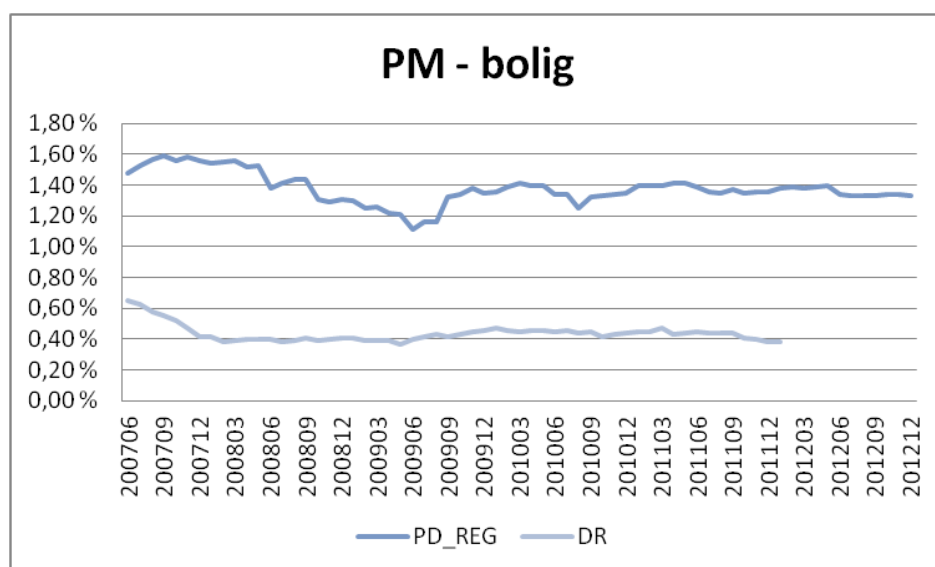
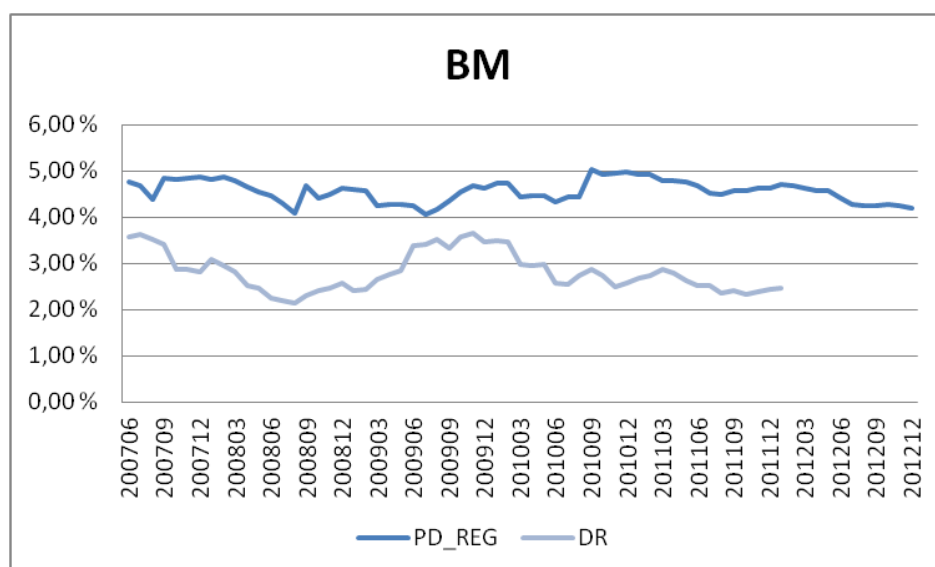

Når vi sammenligner beregnet misligholdssannsynlighet med reelt utfall neste 12 måneder, sammenligner vi på basis av scoringsmodell og ikke på basis av regulatorisk kategorisering. Dette innebærer enkelte forskjeller, for eksempel vil personlig næringsdrivende som scores med PM-modell ikke nødvendigvis bli kategorisert som massemarked.

Forskjellene mellom PD og observert mislighold (DR) overvåkes løpende, med månedlige målinger av siste 12-månedersperiode.

Figur 33 Sammenligning av risikoparametre med faktisk utfall

7.5 Kreditteksponeringer inkl misligholdte engasjement

Figur 34 Konsernets eksponering i ulike geografiske områder, samt fordeling av misligholdte, tapsutsatte og nedskrevne engasjement i forhold til dette

Beløp i mill kroner

Engasjementstype	Finnmark	Troms og Svalbard	Nordland	Øvrige	Sum
Brutto utlån til kunder	8.840	17.402	20.338	5.061	51.641
Ubenyttet kreditt og garantier	947	3.043	2.278	253	6.522
Sum brutto engasjement kunder	9.788	20.445	22.617	5.314	58.163
Brutto misligholdte og tapsutsatte engasjementer	205	291	281	32	809
Individuelle nedskrivninger	43	73	87	6	208
Netto misligholdte og tapsutsatte engasjementer	163	218	194	26	601
Individuelle tap	19	24	41	4	88

Figur 35 Konsernets samlede engasjementer fordelt på engasjementstype

Beløp i mill kroner

Engasjementstype	Engasjements beløp pr 31.12.2011	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp i 2011	Engasjements beløp per 31.12.2010	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp i 2010
Foretak (Næringskunder)	25.580	24.508	23.436	23.055
Massemarked (Personkunder)	31.693	31.316	30.938	30.931
Offentlig (Stat og kommuner)	890	870	849	839
Brutto engasjement kunder	58.163	56.693	55.223	54.824
Individuelle nedskrivninger	206		271	
Nedskrivninger på grupper av utlån	226		200	
Nedskrivninger garantier	2		2	
Netto engasjement kunder	57.729	56.240	54.750	54.353
Kontanter og fordringer på sentralbanker	1.896	2.199	2.501	2.330
Utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	970	882	794	851
Sum engasjementsbeløp	60.595	59.320	58.045	57.534

Figur 36 Konsernets samlede engasjement, misligholdte og nedskrevne engasjement fordelt på kunde grupper

Engasjementstype	Beløp i mill kroner		Brutto misligholdte og tapsutsatte engasjementer		Netto misligholdte og tapsutsatte engasjementer	
	Brutto utlån	Engasjement	Individuelle nedskrivninger	Individuelle tap		
Bergverksdrift og utvinning	71	76	6	1	5	-
Bygge- og anleggsvirksomhet	917	1.344	33	6	27	6
Bygging av skip og båter	28	40	-	-	-	-
El, gass, damp og varmtvannsforsyning	978	2.153	-	-	-	-
Faglig og finansiell tjenesteyting	793	818	7	-	7	-
Finans og forsikring	-	200	-	-	-	-
Fiske og fangst	1.360	1.981	2	1	1	-
Fiskeoppdrett og klekkerier	307	330	19	22	-3	-
Forretningsmessig tjenesteyting	579	611	0	5	-5	-
Forsikring, verdipapirfond og andre finansielle foretak	349	252	-	-	-	-1
Industri	1.128	1.648	20	14	6	1
Informasjon og kommunikasjon	162	181	-	-	-	-
Jordbruk og tilknyttede tjenester	950	1.049	28	13	14	9
Næring utlandet	-	39	-	-	-	-
Omsetning og drift av fast eiendom	7.194	7.632	280	38	239	22
Overmatings- og serveringsvirksomhet	405	437	20	10	10	5
Skogbruk og tilknyttede tjenester	12	13	-	-	-	-
Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	1	1	-	-	-	-
Tjenesteytende næringer ellers	723	772	20	21	-2	12
Transport ellers og lagring	1.800	2.029	8	2	6	-1
Utenriks sjøfart og rørrtransport	739	864	42	10	32	10
Utvikling av byggeprosjekter	649	773	52	23	29	-
Utvinning av råolje og naturgass	75	75	-	-	-	-
Ufordelt	-	0	0	-	0	-
Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	172	196	58	-	57	-
Varehandel, reparasjon av motorvogner	1.646	2.076	7	4	3	2
Sum foretak (Næringskunder)	21.038	25.590	602	170	425	65
Statsforvaltningen og trygdeforvaltningen	1	1	-	-	-	-
Fylkeskommuner og kommuner	148	890	-	-	-	-
Personmarked	30.412	31.638	203	38	163	23
Personmarked utlandet	42	44	4	-	4	-
Totalt	51.641	58.163	809	208	592	88

Figur 37 Brutto utlån fordelt på genstående løpetid

	Beløp i mill kroner						
	På forespørsel	Fra 1 mnd inntil 3 mnd	Fra 3 mnd inntil 1 år	Fra 1 år inntil 5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Brutto utlån til kunder	8.786	402	1.776	8.806	31.871		51.641
Garantier og ubenyttede kreditter						6.522	6.522
Sum engasjement til kunder og kredittinstitusjoner	8.786	402	1.776	8.806	31.871	6.522	58.163

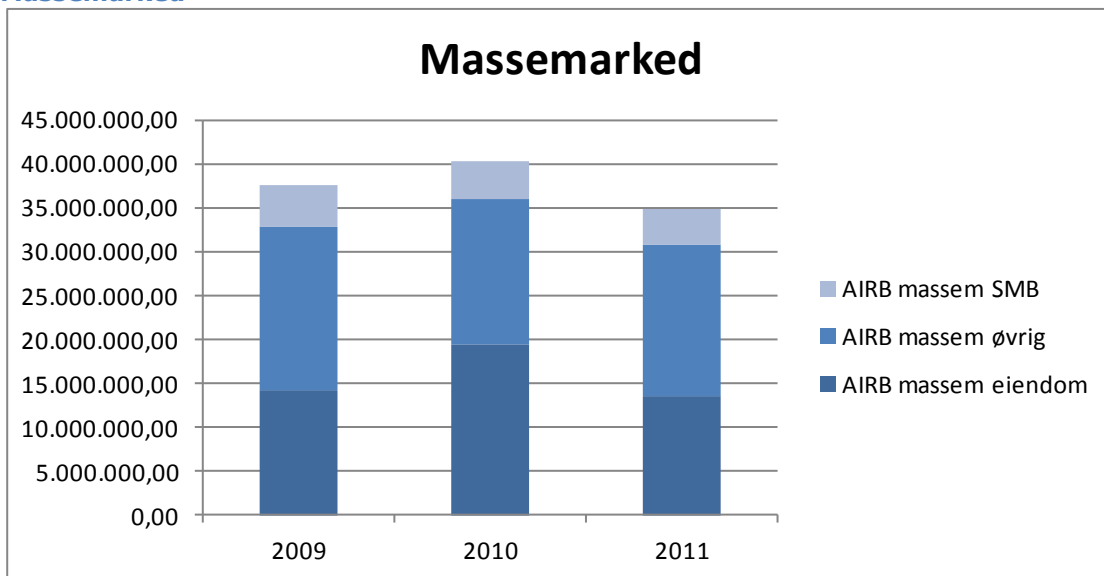
Figur 38 Utvikling i tapsnedskrivninger

Beløp i mill kroner			
Individuelle nedskrivninger	2011	2010	2009
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 01.01.	273	232	203
- Konstaterte tap i perioden på utlån og garantier hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	150	88	127
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	24	52	49
+ Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	17	21	28
+ Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	92	160	177
= Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	208	273	232
Beløp i mill kroner			
Gruppenedskrivninger	2011	2010	2009
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 01.01.	200	238	204
+ Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier	26	-38	34
= Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.	226	200	238

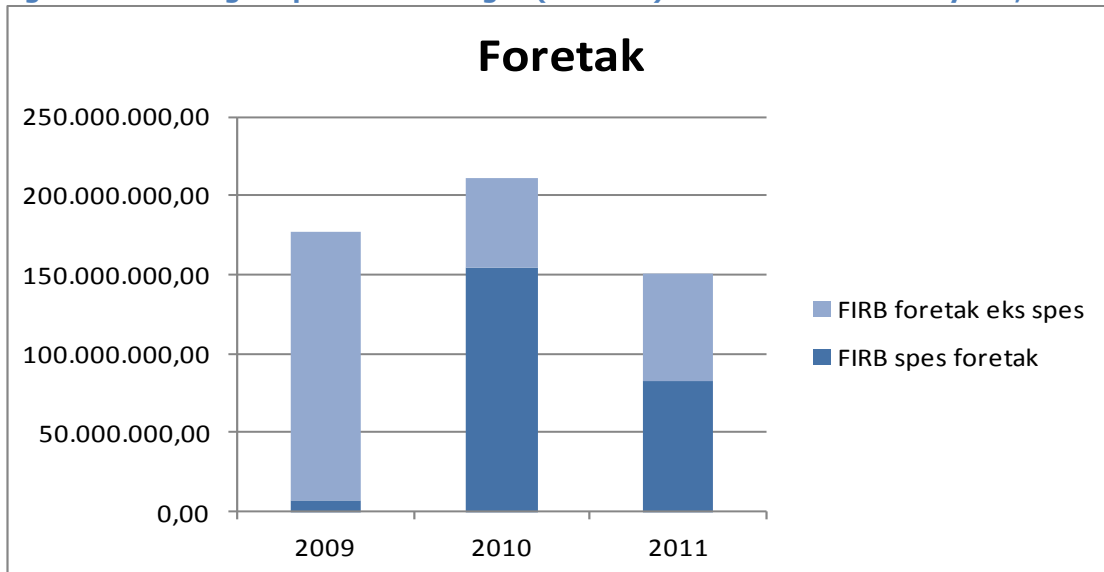
Beløp i mill kroner

Bokførte tap	2011	2010	2009
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-68	38	29
Periodens endring i gruppenedskrivninger/ending Langtidsovervåkning	26	-39	36
Konstaterte tap som det tidligere er avsatt individuelle nedskrivninger for	151	88	124
Konstaterte tap som det tidligere ikke er avsatt individuelle nedskrivninger for	1	7	10
Inngang på tidligere nedskrevet utlån, garantier m.v.	-9	-7	-14
Sum tap på utlån og garantier	101	87	185

Figur 39 Utvikling i tapsnedskrivninger (balanse) der IRB-metode benyttes, Massemarked

Figur 40 Utvikling i tapsnedskrivninger (balanse) der IRB-metode benyttes, Foretak

7.6 Sikkerheter – kreditrisiko

Følgende hovedtyper av pant benyttes: pant i fast eiendom, fordringer, løsøre, landbruksløsøre, varelager, driftstilbehør og konsesjoner knyttet til oppdrett. Når det gjelder garantister, er hovedkategoriene privatpersoner gjennom forbrukerkausjon, foretak, banker og offentlig.

Figur 41 Samlet engasjementsbeløp og andelen som er sikret med pant, fordelt på engasjementskategori

Beløp i mill kroner		Herav sikret med pant i		Herav sikret med annen	
Engasjementskategori	Engasjement	fast eiendom ^{1) 2)}	pant/sikkerhet ¹⁾	Herav usikret ¹⁾	
Massemarked	Engasjementer med pant i fast eiendom	48.046	100 %	0 %	0 %
	Massemarked - SMB	1.473	91 %	8 %	1 %
	Øvrige massemarkedsengasjementer	1.211	28 %	24 %	49 %
Sum		50.730	98 %	1 %	1 %

1) Andel er totalt engasjement med slik sikkerhetsstillelse i forhold til totalt engasjement for gjeldende engasjementskategori"

2) Et engasjement på en personkunde, der realisasjonsverdi av bolig vurderes lavere enn 30 % av kundens engasjement, kategoriseres ikke som engasjement med fast eiendom."

SpareBank 1 Nord-Norge har ingen sikkerhetsstillelser som medfører redusert engasjementsbeløp. For foretak tas det ikke hensyn til sikkerhetsstillelse i LGD beregning, men myndighetsfastsatte faktorer benyttes.

Banken legger til grunn realisasjonsverdien av sikkerheten ved ny bevilgning. Realisasjonsverdien fremkommer ved å verdivurdere det enkelte objekt/sikkerhet for deretter å redusere verdien i henhold til et omfattende rammeverk for reduksjonsfaktorer knyttet til ulike sikkerhetstyper og panteobjekter. Verdivurdering skjer ved ny bevilgning og ved årlig gjennomgang.

SpareBank 1 Nord-Norge har motregningsadgang iht. alminnelig regler i norsk rett. Våre standard gjeldsbrev, låneavtaler og kontoavtaler har inntatt særskilte bestemmelser om adgang til motregning. Motregningsadgang tillegges ikke verdi ved risiko-/ kapitalberegningen.

Konsernet har ingen spesifikke retningslinjer for styring av konsentrasjonsrisiko mot type sikkerheter. Derimot har konsernet retningslinjer for konsentrasjon innenfor bransjer, som nødvendigvis også benytter samme type sikkerheter. Indirekte har derfor SpareBank 1 Nord-Norge ivaretatt styring av konsentrasjonsrisiko med hensyn på sikkerheter.

8 Motpartsrisiko derivater

Figur 42 Finansielle derivater

Beløp i tusen kroner		Nominell verdi	Virkelig verdi - brutto	Virkelig verdi - netto	Engasjementsbeløp
Valutainstrumenter		8.644.305	227.383	127.912	150.567
	Valutaterminer (forwards)	2.936.188	43.218	18.055	42.909
	Valutabytteavtaler (swaps)	5.708.117	184.165	109.857	107.658
Renteinstrumenter		26.153.785	594.234	325.545	254.211
	Rentebytteavtaler (swaps)	26.153.785	594.234	325.545	254.211
	Ikke-standardiserte kontrakter	0	0	0	0
Kreditderivater		0	0	0	0
	Type 1	0	0	0	0
	Type 2	0	0	0	0
	Type 3	0	0	0	0

9 Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen

Figur 43 Aksjer utenfor handelsportefølje

Beløp i tusen kroner

Aksjer utenfor handelsportefølje	Bokført verdi	Verdi kapitalkrav	Urealisert gevinst/tap	Realisert gevinst/tap
Strategisk formål				
NETS Holding AS	178.527	178.527	45.809	
Front Exploration	140.000	140.000	24.128	
Nord IIS	100.114	100.114	-	-
Tavrichesky Bank	98.581	98.581	(16.427)	-
Øvrige	116.907	116.907	(37.317)	-
Sum strategiske aksjeinvesteringer utenfor handelsportefølje	634.129	634.129	16.193	-

Beløp i tusen kroner

Aksjer utenfor handelsportefølje	Vekting	Metode	Grunnlag	Kapitalkrav
Strategisk formål	100 %	Std.metoden	634.129	50.730
Diverse	100 %	Std.metoden	0	0

Sum kapitalkrav egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen

beregnet etter standardmetoden som inngår i kreditt- og motpartsrisiko

50.730

10 Renterisiko utenfor handelsporteføljen

Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en parallell renteendring på 2 prosent.

Konsernet benytter analyser som viser effekten av nevnte renteendring for ulike løpetidsbånd og totalt. I analysene inngår alle rentesensitive balanseposter på aktiva- og passivasiden. Videre inkluderes "off-balance"-poster som benyttes i bankens risikostyring. Analysene forutsetter parallelle skift i rentekurven og beregningene simuleres ved 2 prosent renteendring.

Renterisikoen håndteres innenfor rammer gitt av bankens hovedstyre og følges opp daglig.

Renterisikoen rapporteres til styret hver måned, både status på rapporteringstidspunktet samt høyeste utnyttelse av rammene i løpet av perioden siden forrige rapportering.

Rentebindingen på konsernets instrumenter er i all hovedsak kort og konsernets renterisiko karakteriseres som lav.

Figur 44 Verdiendring ved en renteøkning på to prosentpoeng

Renterisiko ved en renteendring på to prosentpoeng

(tall i mill NOK)

NOK	10,5
USD	1,2
CHF	0,1
EUR	1,2

Renterisiko oppstår ved at konsernet har ulik bindingstid på sine eiendeler og forpliktelser. Renterisikoen håndteres innenfor rammer gitt av styret. De overordnede rammer for renterisiko definerer maksimalt tap ved en renteendring på to prosentpoeng. Total renterisiko på bankens balanse skal ikke overstige 60 mill kroner. Innenfor definerte løpetidsbånd (0-3 mnd, 3-6 mnd, 6-12 mnd osv) er rammen 40 mill kroner. Ramme for maksimalt tap knyttet til renterisiko på valutabalansen er 4 mill kroner. Rammen gjelder både totalt, innenfor de definerte løpetidsbånd og for hver enkeltvaluta.

Figur 45 Resultatmessig effekt av stresstester utført ved bokførte verdier og full rammeutnyttelse

Type	Type	Normalt stress	Høyt stress	Ved full rammeutnyttelse
Aksjer strategisk	Strategisk	85.513.374	102.616.049	102.616.049
Aksjer anlegg	Anlegg	5.321.810	10.643.620	10.643.620
Aksjer eiendom	Eiendom	11.836.227	21.305.208	27.000.000
Aksjer omløp	Omløp	16.345.484	19.614.581	21.600.000
Aksjer øvrig omløp	Øvrig omløp	529.799	1.059.598	16.200.000
Sum Aksjer morbank	Morbank	119.546.694	155.239.056	178.059.668
Aksjer SNN Invest	SNN Invest (datter)	107.630.465	215.260.929	149.617.514
RenterI.	Verdiendring ved 200 basispunkter	1.029.903	1.132.893	2.200.000
RenterBal.	Verdiendring ved 200 basispunkter	10.541.399	14.757.959	42.000.000
Val. Aksjer	Strategisk	30.773.119	30.773.119	30.773.119
Valuta	Sum Valutaposisjon Banken	1.026.300	1.334.190	6.500.000
Bonds	Spread	161.631.560	193.957.872	271.200.000
Kreditt	Hold til forfall	49.581.265	49.581.265	59.497.518
Sum tapspotensial markedsrisiko SNN		432.179.439	662.037.283	739.847.820

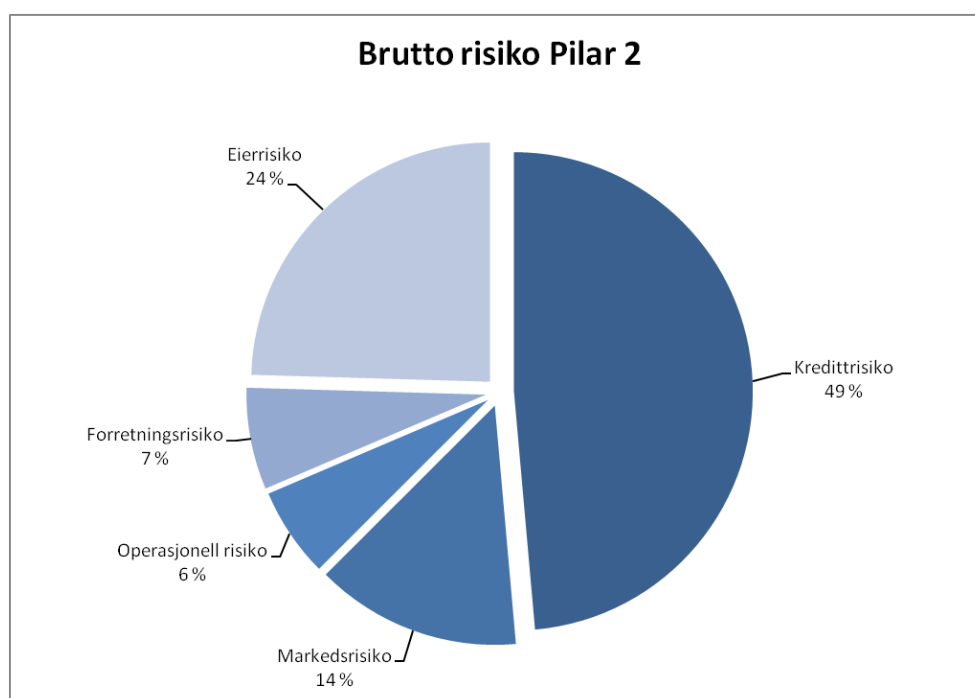
11. Oppsummering – Beregning av kapitalbehov

Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den økonomiske kapitalen i utgangspunktet skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av en ett års horisont.

Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital, men enkelte av risikotypene forutsetter likevel bruk av ekspertmodeller og kvalitative vurderinger.

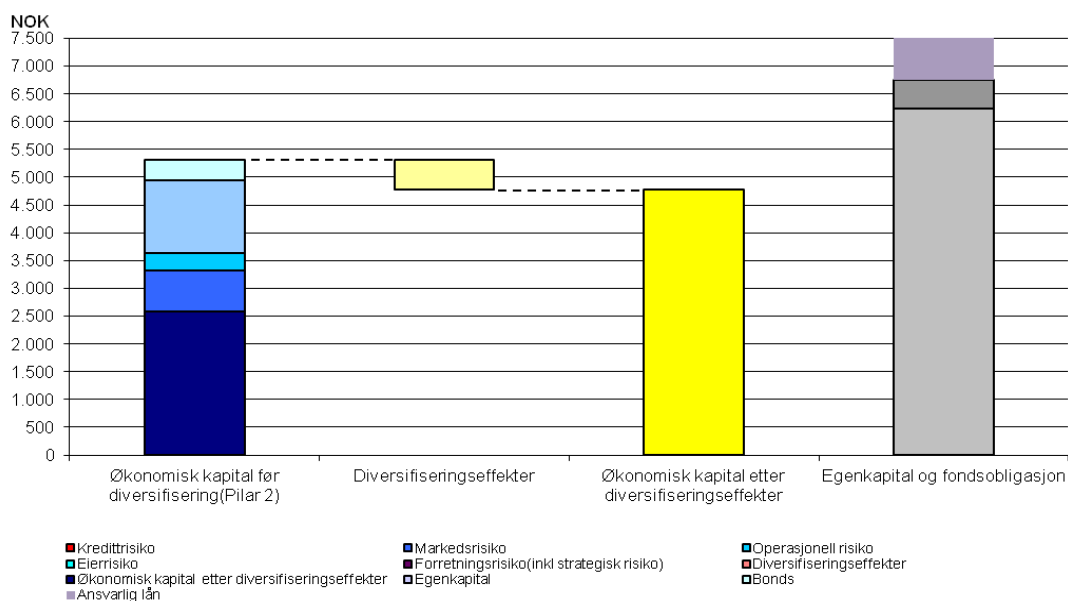
I diagrammet nedenfor vises fordelingen av økonomisk kapital på de ulike risikogruppene med utgangspunkt i risikoeksponering per 31.12.11. Ved årsskiftet er det beregnet økonomisk kapital for kreditt-, markeds-, operasjonell-, eier- og forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko).

Figur 46 Økonomisk kapital fordelt på risikogrupper

I tabellen nedenfor vises økonomisk kapital per 31.12.11. I tillegg er det gjort en sammenligning av behovet for økonomisk kapital mot tilgjengelig risikokapital (egenkapital og fondsobligasjon) og tilleggskapital per 31.12.11.

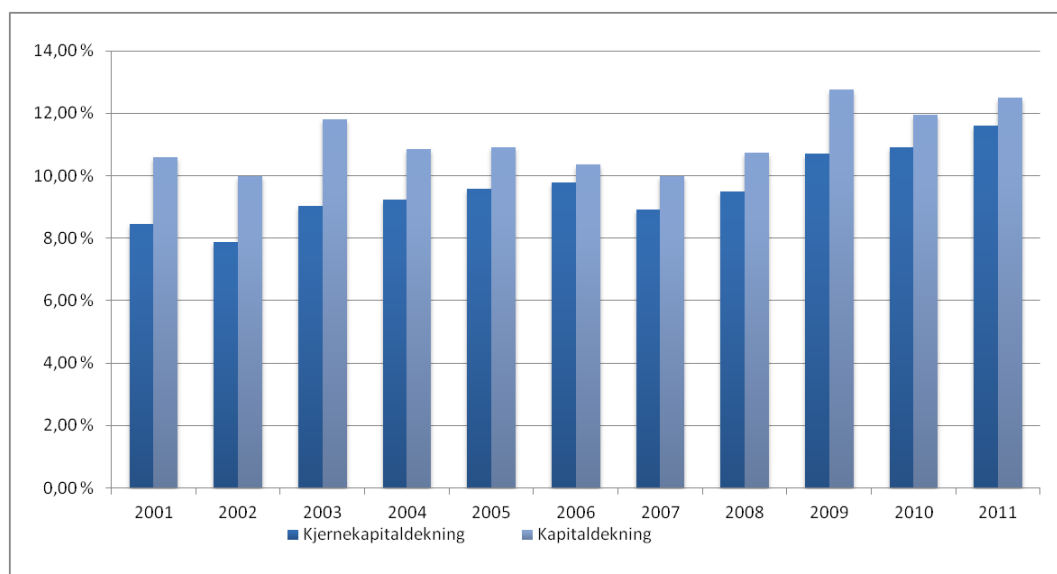
Figur 47 Økonomisk kapital

Totalt behov for økonomisk kapital per 31.12.11 er beregnet til 5,3 mrd. kroner før diversifiseringseffekter. Når en tar hensyn til diversifiseringseffekter mellom risikogruppene, er behovet for økonomisk kapital beregnet til 4,8 mrd. kroner. Diversifiseringseffekten viser den risikoreduserende effekten konsernet oppnår ved å ha eksponering innen flere risikoområder hvor det ikke kan påregnes samme grad av uventede tap samtidig. Tilgjengelig egenkapital inkludert fondsobligasjon utgjorde 6,7 mrd. kroner ved årsskiftet. I tillegg kommer tilgjengelig ansvarlige lån tilsvarende 1,2 mrd. kroner.

På grunnlag av beregninger redegjort for i dette dokument, vurderes bankens kapitaldekning og kapitalbuffere som tilfredsstillende.

Figur 48 Utvikling kapitaldekning

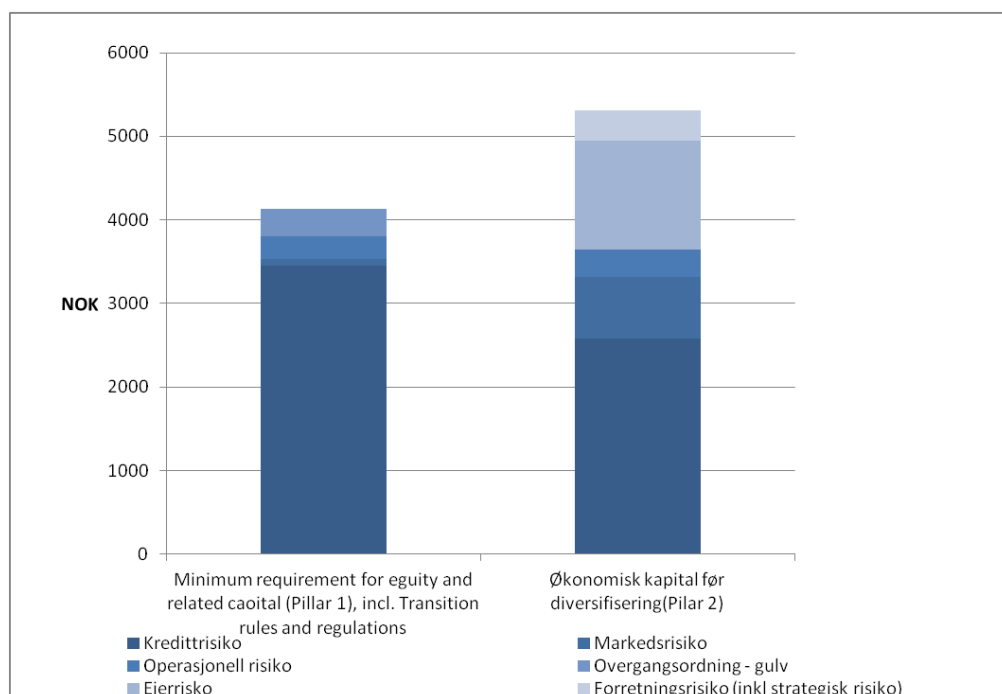

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kjernekapitaldekning	8,44 %	7,87 %	9,02 %	9,24 %	9,57 %	9,77 %	8,92 %	9,49 %	10,71 %	10,90 %	11,61 %
Kapitaldekning	10,58 %	9,99 %	11,82 %	10,85 %	10,91 %	10,36 %	10,00 %	10,75 %	12,76 %	11,95 %	12,50 %

12. Sammenligning av regulatorisk og økonomisk kapital

I grafen nedenfor er det gjort en sammenligning mellom minimumskrav til ansvarlig kapital (pilar 1) og behovet for økonomisk kapital (Pilar 2). Det er også redegjort for hovedårsaken til forskjellene mellom de to pilarene.

Figur 49 Regulatorisk og økonomisk kapital

Hovedforskjellene mellom økonomisk kapital (Pilar 2) før diversifiseringseffekter på 5,3 mrd. kroner og minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) på 4,1 mrd. kroner (inkl overgangsregler) skyldes i hovedsak:

- **Kredittisiko:**
 - *Tapsgrad Gitt Mislighold:* Ved beregning av økonomisk kapital for kredittisiko for stater, institusjoner og foretak beregnes risikoparameteren Tapsgrad Gitt Mislighold basert på interne modeller, mens den ved beregning av minimum ansvarlig kapital er sjablongmessig fastsatt i henhold til Forskrift om Kapitalkrav.

Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. SpareBank 1 Nord-Norge sine interne estimater for Tapsgrad Gitt Mislighold er lavere enn de myndighetsfastsatte sjablong-verdiene.
 - *Konsentrasjonsrisiko:* Økonomisk kapital tar hensyn til konsentrasjonsrisiko.
- **Eierrisiko:** Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen AS og Bank 1 Oslo AS tilsvarende 1,3 mrd. kroner. I forbindelse med beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) kommer eierposten i SpareBank 1 Gruppen AS og Bank 1 Oslo AS som fratrekk (kapitaldekningsreserve) med 50 prosent i kjernekapitalen og 50 prosent i tilleggskapitalen, og gjenspeiles dermed ikke direkte i minimumskravet til ansvarlig kapital. Ved beregning av regulatorisk kapitalkrav for eierandel i BN Bank ASA, SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS har banken benyttet proporsjonal konsolidering.
- **Forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko):** Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko), mens denne ikke er egen risikoform ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital og likviditetsrisiko.

13 Endringer i rammebetingelser

Bankene har i løpet av de siste årene måtte tilpasse seg betydelig strengere rammebetingelser. Det er i tillegg varslet en rekke nye reguleringer for og krav til finansnæringen. Nye varslede krav har forskjellig bakgrunn, men har det til felles at de har store økonomiske konsekvenser for næringen.

Endringene er så omfattende at de vesentlig påvirker hvorledes institusjonene må innrette viktige deler av virksomheten. Videre medfører de at kostnadene vil øke, både fordi reguleringene i seg selv innebærer høyere kostnader og fordi arbeidet med å etterkomme kravene blir mer omfattende og komplisert.

De mest omfattende kravene springer ut av finanskrisen og er et uttrykk for reguleringsmyndighetenes ambisjoner om å styrke soliditet, likviditet og finansiering i finansinstitusjonene.

KAPITALSKRAVSDIREKTIVET, CRD IV

Baselkomiteen ⁴ har foreslått strengere krav til nivå og kvalitet på den ansvarlige kapitalen. Dette skal beskytte innskyttere og andre som finansierer bankene mot tap. Kvaliteten på ansvarlig kapital avgjøres av hvorvidt den absorberer tap under løpende drift, eller om det vil bli krevet at banken settes under offentlig administrasjon før den ansvarlige kapitalen må ta vesentlige tap. Dette skillet har generelt reflektert forskjellen mellom kjernekapital (Tier 1), som typisk vil være egenkapital, og tilleggskapital (Tier 2), som typisk vil være ansvarlig lån.

Krisen som brøt ut i de internasjonale finansmarkedene høsten 2008, fikk svært alvorlige konsekvenser. Aldri tidligere har problemer i finanssektoren slått så raskt og kraftig ut i realøkonomien. Hvor omfattende og langvarig ettervirkningene av finanskrisen vil bli, vet man fortsatt ikke. Til nå har det vært den kraftigste nedgangen i verdensøkonomien siden den store depresjonen på 1930-tallet, med sterk stigende arbeidsledighet og omfattende velferdskutt i mange land.

Norge er blant landene som så langt har klart seg best igjennom den internasjonale finanskrisen. Svikten i de internasjonale finansmarkedene utover høsten førte likevel til akutte likviditetsutfordringer for norske banker, og omfattende myndighetstiltak ble iverksatt. En rekke forhold ved norsk økonomi, norske finansmarkeder og norsk finansmarkedsregulering bidro til å dempe utslagene av krisen. I tillegg medvirket kraftig penge- og finanspolitikkstimulans og særskilte støttetiltak overfor finansmarkedene effektivt til å stabilisere utviklingen.

Også sammenlignet med den norske bankkrisen på 1990-tallet, har virkningene av den internasjonale finanskrisen vært mild i Norge. Krisen på 1990-tallet hadde et innenlandsk opphav, med kraftig gjeldsoppbygging hos husholdninger og foretak og påfølgende soliditetsproblemer i bankene. Denne finanskrisen kom utenfra.

Den norske finansmarkedsreguleringen sto seg godt gjennom krisen. Den norske reguleringen er på viktige områder noe strengere enn det som har vært vanlig i mange andre land og det som har vært minimumskrav fra EU. Det har blant annet bidratt til at norske finansinstitusjoner var bedre kapitalisert ved inngangen til krisen. I tillegg er de norske finansmarkedene underlagt en heldekkende regulering, uten mulighet til å utnytte regelverksforskjeller.

Den internasjonale finanskrisen viser imidlertid at Norge kan stå overfor betydelige utfordringer i tiden fremover. For en liten, åpen økonomi som den norske, vil endringene i den nasjonale politikken omgivelser ha særlig stor betydning. Det er usikkerhet knyttet til virkningene av omfattende internasjonale reguleringsformer, og de finansielle ubalansene som bygget seg opp i forkant av krisen er fortsatt ikke rettet opp. Hvilke konsekvenser den vanskelige statsgjeldssituasjonen i mange land vil få for økonomisk utvikling internasjonalt og i Norge er høyst usikkert. Tilpasning til store regelverksendringer fra EU innen blant annet bank og forsikring, kan bli krevende også i Norge.

Endringer i sentrale lover og retningslinjer

⁴ Baselkomiteen er et internasjonalt samarbeidsorgan under Bank for International Settlements, som utvikler globale regler for internasjonal bankvirksomhet.

For regulering av banker har det i 2011 vært stort fokus på de såkalte Basel III retningslinjene utstedt av Basel-komiteen.

Basel III inneholder markant strammere krav til kapitalområdet samt nye internasjonale likviditetskrav. Endringene i beregningsforskriften innebærer i hovedsak utvidet adgang til å oppfylle kjernekapitalkravet med annen egenkapital (hybridkapital), strengere krav til kvaliteten på kjernekapital, mer detaljerte regler om kjernekapitalens evne til tapsbæring, og overgangsordninger for kjernekapitalen som ikke tilfredsstiller de nye kravene.

Endringene i kapitalkravsforskriften innebærer økte krav når institusjonen benytter IRB-metoder, strengere krav ved verdipapirisering og re-verdipapirisering, og en del mer tekniske endringer, inkludert nærmere regler om vekting av engasjement i fremmed valuta med lokale og regionale myndigheter.

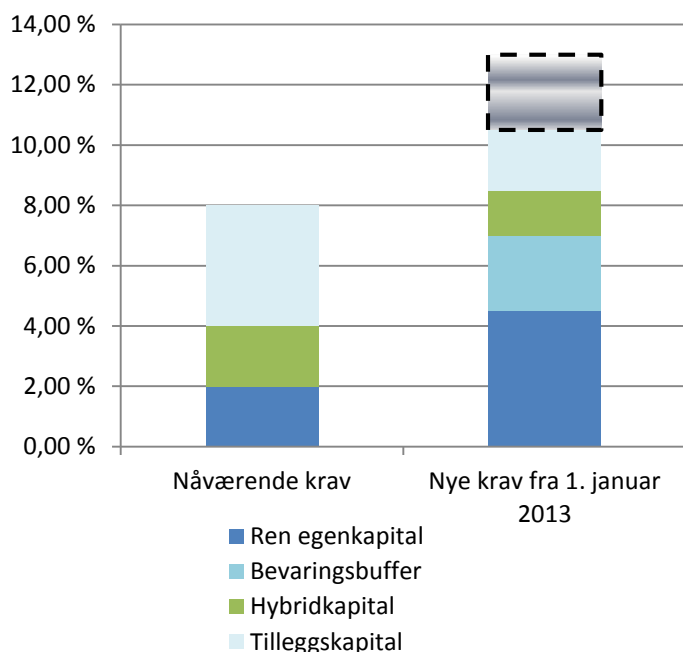
Strengere krav til soliditet

Endringene i kapitalkravet henger tett sammen med de behov myndigheter og internasjonale fagorganer så etter finanskrisen for å styrke bankenes kvalitet på kjernekapitalen og nivået på kjernekapitalen og den ansvarlige kapitalen. Kravene til rapportering er i tillegg skjerpet.

Det er foreslått en rekke nye krav knyttet til de forskjellige komponentene som inngår i den samlede kapitaldekningen. Kapitaldekningen er et forholdstall hvor bankens kjernekapital og ansvarlige kapital sammenholdes med et risikovektet beregningsgrunnlag som uttrykker risikoen i bankens utlån og øvrige aktiviteter.

De ulike komponentene i kapitaldekningen er beskrevet nærmere nedenfor. Det nye regelverket stiller både nye krav til sammensetning av kapitalen og nivået på kapitaldekningen. Det er spesielt krav til ren kjernekapital og kjernekapital som er endret.

Figur 50 Nye krav

Nytt minimumskrav til ren kjernekapital vil være mellom 7 % og 9,5 % avhengig av nivået på det motsykliske kapitalelementet. Dette innebærer at nytt minimumskrav til kjernekapital vil være mellom 8,5 % og 11 %, og krav til minimum samlet kapitaldekning vil være mellom 10,5 % og 13 %.

Krav til ren kjernekapital og kjernekapital

De nye kapitalstandardene innebærer en markant økning i minimumskapitalkravet til finansinstitusjoner. Kjernekapitalen kan bestå av ren egenkapital og annen kjernekapital, såkalt hybridkapital.

Minimumskravet for kjernakapital (eksklusive hybrid i kjernekapitalen) vil gradvis bli løftet fra dagens 2 % av risikovektet aktiva til 7 % i 2019, inklusive en såkalt kapitalbevaringsbuffer på 2,5 %. Eventuelle brudd på dette kravet vil medføre at finansinstitusjoner blant annet får begrensning i utbetaling av utbytte.

Inntil 1,5% av kjernekapitalen kan bestå av hybridkapital, slik at minstekravet til kjernekapital blir 8,5 %. Hybridkapitalen må fullt ut være tapsabsorberende, det vil si at den må kunne nedskrives eller omdannes til ren egenkapital uten at dette får konsekvenser for bankens ordinære drift. Hybridkapitalen må dessuten være evigvarende og uten incentiver for banken til å foreta innfrielse. Det stilles vesentlig strengere krav til reell tapsabsorberende evne for hybridkapital under Basel III sammenlignet med tidligere og nåværende regulering.

For systemviktige banker er det varslet at det kan komme krav om at den rene kjernekapitalen må økes utover minstekravene som er omhandlet her. Det forventes at norske myndigheter i løpet av 2012 kommer med en nærmere vurdering av hvilke finansinstitusjoner som er systemkritiske i Norge.

Krav til tilleggskapital

Tilleggskapitalen kan utgjøre inntil 2 % av minstekravet til samlet kapitaldekning, og den kan bestå av ansvarlig lånekapital eller tilsvarende instrumenter som skal kunne være tapsabsorberende i en situasjon der banken blir erklært insolvent. Instrumentene skal blant annet ha minimum fem års løpetid ved utstedelse. Det vil også være et krav at tilleggskapitalen skal kunne absorbere tap også i en situasjon hvor banken kan fortsette sin virksomhet som følge av en myndighetsbasert refinansiering.

Motsyklisk kapitalbuffer

Den motsykliske kapitalbufferen skal inntil videre bestå av ren egenkapital, og størrelsen vil bli fastsatt av nasjonale reguleringsmyndigheter. Denne kommer i tillegg til bevaringsbufferen, og vil kunne variere mellom 0 – 2,5 %. Bufferen vil særlig være aktuell i perioder når forholdet mellom samlet kredittvekst i PM og BNP ligger over langsiktig trend. I økonomiske svakere perioder vil bufferen kunne settes til null.

Dersom en bank ikke tilfredsstiller bufferkravet fullt ut, vil det legges begrensninger på muligheten til å betale utbytte, diskresjonære bonuser m.v. Begrensningen blir strengere jo nærmere bankens samlede ansvarlige kapital er det formelle minimumskravet på 8 %.

Krav om minimum egenkapitalandel

I tillegg til kapitaldekningskravene, som bygger på en risikovekting av eiendeler og posisjoner, vil det bli innført et minstekrav til egenkapital eller kjernekapital som andel av samlede eiendeler, men uten noen form for risikovekting. Et viktig mål med minimumskrav til egenkapitalandel er å sette et absolutt tak på hvor stor gjeldsfinansieringen kan være. Minimumskrav til egenkapitalandel vil bidra til å redusere betydningen av modellsvakheter og andre mangler i systemet for risikovekting og kapitaldekning. Myndighetene vil vurdere nærmere hvordan det faktiske forholdstallet vil bli utformet og kalibrert. Foreløpige beregninger viser at SpareBank 1 Nord-Norge vil komme godt ut i forhold til dette kravet, sammenlignet med de fleste andre banker.

Innføringsplan Basel III

De nye kapitalkravene vil innføres gradvis fra 1. januar 2013, og skal være full implementert 1. januar 2019. Når det gjelder det uvektede egenkapitalkravet er det en observasjonsperiode i tidsrommet 2013 – 2017, og det forventes at myndighetene vil fastsette endelig krav som vil gjelde fra 1. januar 2018.

Banken startet å rapportere de nye likviditetskravene – LCR og NSFR – fra 2011. I tillegg kommer utvidede rapporteringskrav knyttet til likviditet. Myndighetene vil fastsette endelige krav og rapportering etter observasjonsperioden, og ny krav vil gjelde fra henholdsvis 1. januar 2015 for LCR og fra 1. januar 2018 for NSFR.

Det er usikkert i hvilken grad det vil komme endringer i kravene under behandlingen i EU. For å oppnå den ønskede effekten gjennom Basel III-regelverket har Basel-komiteen sett behov for en relativt lang innførings- og observasjonsperiode for enkelte deler av regelverksendringen.

Midlertidig forhøyet krav til bankenes kapitaldekning

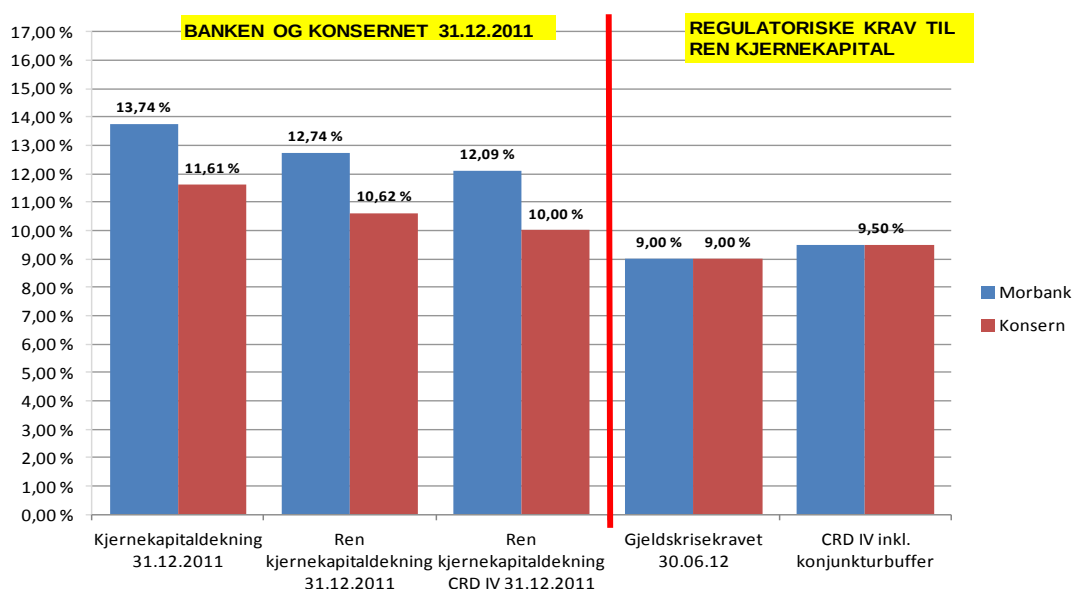
Med bakgrunn i den statsfinansielle krisen i Europa offentliggjorde Den europeiske banktilsynsmyndigheten, EBA, i oktober 2011 en plan for ytterligere oppkapitalisering av europeiske banker for å styrke tilliten til det europeiske banksystemet. Det er stilt krav om at bankene innen 30. juni 2012 må ha en ren kjernekapitaldekning på minst 9 prosent etter eventuelle justeringer for latente nedskrivningsbehov på investeringer i statsgjeld. Til forskjell fra tilsynsmyndighetene i Sverige og Danmark har Finanstilsynet valgt å benytte overgangsreglene i Basel II, som setter en grense for hvor langt ned en banks risikovektede beregningsgrunnlag kan settes i forhold til Basel I-regelverket, det såkalte «80 prosent-gulvet». Banker i Sverige og Danmark har unngått krav om oppkapitalisering, som de ville ha fått med den norske beregningsmåten.

Svenske myndigheter kom med et eget utspill om den nasjonale gjennomføringen av Basel III og CRD IV i fjerde kvartal 2011. Basert på IRB-beregningsgrunnlag skal de store svenske bankene ha en ren kjernekapital på 10 prosent fra 1. januar 2013, og satsen økes til 12 prosent fra starten av 2015. I dette ligger at svenske myndigheter ønsker at det blir et tillegg på 3 prosent (5 prosent fra 2015) for systemviktige banker i minstekravene til ren kjernekapital, men vil se på andre løsninger dersom dette ikke lar seg gjennomføre på grunn av EU-lovgivningen.

Ulike krav og beregningsregler i Norden gjør det vanskelig å kommunisere soliditet og kapitaldekning til det internasjonale kapitalmarkedet, som ofte betrakter de nordiske markedene under ett. Paradoksalt nok kan strengere nasjonale regler for fastsettelsen av risikovektet beregningsgrunnlag resultere i at norske banker fremstår som mindre solide og medføre negative konsekvenser for rating og pris på markedsfinansiering.

SpareBank 1 Nord-Norge er opptatt av at det etableres like rammevilkår for konkurranse i markedet og henstiller til norske myndigheter om å arbeide for størst mulig grad av harmonisering i tråd med intensjonene bak de nye rammebetingelsene innen EØS-området. SpareBank 1 Nord-Norge tilfredsstiller de nye kapitalkravene med god margin, jfr figuren nedenfor.

Figur 51 Midlertidig forhøyet krav til bankenes kapitalisering – effekt SpareBank 1 Nord-Norge

Det er positivt at Basel-komiteen fremover ønsker en harmonisert, internasjonal implementering av Basel-regelverket. Et verktøy i denne sammenheng vil være jevnlig publiseringer av sammenlignende oversikter (peer reviews) som viser hvordan de enkelte land implementerer regelverket, og der måling av risikovektede aktiva blir trukket frem som eksempler på behov for konsistens for å unngå konkurransevridninger. Gjennomgangene starter i løpet av første kvartal

2012 og vil gjelde landene innen EU samt Japan og USA. DNB oppfordrer norske myndigheter til å ta del i disse prosessene.

Strengere krav til likviditet og likviditetsreserver

Nye kvantitative likviditetskrav i form av krav om kortsiktig likviditetsbuffer (Liquidity Coverage Ratio – LCR) og langsiktig stabil finansiering (Net Stable Funding Ratio – NSFR).

De nye likviditetskravene stiller strengere krav til likviditetsreserver og bankenes finansieringsstruktur.

Kravet til Liquidity Coverage Ratio (LCR), som innføres i 2015, skal sikre at institusjonene har tilstrekkelig likvide midler av høy kvalitet til å tåle en stressperiode med varighet på en måned.

Kravet til Net Stable Funding Ratio (NSFR) skal sikre at institusjonen har en stabil underliggende finansieringsstruktur og vil først bli innført i 2018.

IFRS – NYE ENDRINGER/KRAV

Nye regnskapsregler for vurdering og regnskapsføring av utlån

Det standardsettende organet International Accounting Standards Board, IASB, har utarbeidet et utkast til nye regler for regnskapsmessig måling av tap på utlån, utgitt i november 2009. Ved utgangen av januar 2011 lanserte IASB og det amerikanske Financial Accounting Standards Board, FASB, utkast til en felles nedskrivningsmodell for finansielle eiendeler regnskapsført til amortisert kost i et tilleggskdokument til det opprinnelige høringsutkastet. Modellen ble videre bearbeidet i løpet av 2011, og de standardsettende organene diskuterte fortsatt reglene for nedskrivning av finansielle eiendeler til amortisert kost ved begynnelsen av 2012. Ytterligere endringer i opprinnelig høringsutkast er ventet. Endelig utkast til ny IFRS-standard vedrørende nedskrivning på finansielle eiendeler regnskapsført til amortisert kost er ventet å foreligge innen utgangen av juni 2012. Endringene vil kunne få betydelige konsekvenser for banknæringen og markedet generelt.

Nåværende regler for vurdering av tap på utlån

En finansiell eiendel skal etter nåværende regler nedskrives hvis det foreligger objektive indikasjoner på verdifall, det vil si når tap er inntruffet. Nedskrivningsreglene har av standardsettere, revisorer og brukere blitt kritisert for enkelte forhold, herunder at nåværende regler gir en forsinket regnskapsføring av tap som følge av at en tapshendelse må være inntrådt for at tap skal kunne regnskapsføres. I tillegg vil det ikke alltid være klart når et tap har inntruffet, noe som kan gi ulik praktisering av regelverket.

Nye regler for vurdering av tap på utlån

I høringsutkastet utgitt i november 2009 foreslo IASB en forventet tapsmodell, «Expected loss model», som innebar at tapsforventninger på tidspunktet for førstegangs regnskapsføring av en finansiell eiendel, herunder utlån, skulle inkluderes i beregningen av den effektive renten som ble lagt til grunn for inntektsføringen. Forslaget innebar at den delen av renten som er kompensasjon for forventede tap, ikke skulle tas til inntekt. I et tilleggskdokument av 31. januar 2011 og senere diskusjoner presenterte IASB og FASB en felles modell for regnskapsføring av nedskrivninger for finansielle eiendeler. Denne fikk liten tilslutning, og standardsetterne har bearbeidet modellen videre i 2011 og 2012. Nedskrivningsmodellen som diskuteres i starten av 2012, inkluderer elementer av IASBs opprinnelige forslag, men inneholder justeringer som har hatt til hensikt å gjøre modellen mer anvendelig, blant annet ved ikke å inkludere forventede tap i beregningen av effektiv rente som skal legges til grunn for regnskapsføring av renteinntekter. I tillegg er det antatt at modellen som diskuteres, kan benyttes for alle typer utlån og verdipapirer.

Det kan fortsatt reises store spørsmål ved hvorvidt det nye regelverket faktisk vil gi ønsket effekt. Det vil være en vesentlig subjektiv faktor i vurderingen av når engasjementer skal anses å være tapsutsatt og dermed flyttes fra en gruppe hvor avsetningen er basert på forventede tap innenfor en 12-månedersperiode til en gruppe hvor det skal beregnes forventede tap for hele løpetiden. Det vil også være svært krevende å vurdere fremtidige forventede kontantstrømmer og løpetider, samt komme frem til gode og stabile tapsforventninger. Beregningene vil således være beheftet med betydelig usikkerhet.

De nye reglene ventes å gi økt volatilitet i regnskapsrapporteringen. På grunn av begrenset erfaring og mangel på relevant og sikker statistikk vil det bli løpende endringer i forutsetningene for beregning av forventede tap. Slike endringer skal inn i regnskapet kumulativt, det vil si at full effekt av nye estimater skal regnskapsføres straks for alle engasjementer som omfattes av

endringen. Justeringer i den nye modellen vil likevel kunne redusere volatiliteten i regnskapsrapporteringen noe.

Ved implementering av de nye reglene ventes egenkapitalen for de aller fleste finansinstitusjoner å bli redusert, siden det må antas å bli behov for større tapsavsetninger i regnskapet. Sett i sammenheng med innføringen av Basel III og revidert IAS 19 kan virkningene bli krevende, med mindre kapitalkrav og regnskapsregler blir samordnet. Oppdatert implementeringstidspunkt for de nye tapsrapporteringsreglene er satt til 1. januar 2015.

Nye regler for regnskapsføring av ytelsesbaserte pensjoner

IASB vedtok i 2011 endringer i IAS 19 Ytelser til ansatte. Endringene innebærer blant annet at adgangen til å benytte en korridorløsning ved regnskapsføring av estimatavvik ikke lenger tillates. Estimatavvik skal nå regnskapsføres i sin helhet i totalresultatet i den perioden de oppstår. Endringen innebærer videre at pensjonskostnaden splittes mellom ordinært resultat og totalresultatet. Forventet avkastning på pensjonsmidlene skal beregnes ved bruk av diskonteringsrenten, som ved beregning av pensjonsforpliktelsen. Periodens opptjente pensjonsrettigheter og netto rentekostnad presenteres under det ordinære resultatet, mens estimatavvik blir presentert under andre inntekter og kostnader i totalresultatet. Videre er opplysningskravene relatert til ytelsesbaserte pensjonsavtaler endret. Endringene gjelder med virkning for regnskapsåret som starter 1. januar 2013, men er ikke EU-godkjent.

RAPPORTERING AV KUNDER ELLER ENHETER MED SKATTEPLIKT TIL USA

Amerikanske myndigheter vedtok i 2010 Foreign Account Tax Compliance Act, FATCA, med formål å bekjempe skatteunndragelser fra personer eller enheter som er skattepliktige til USA. Reglene og tidsplan for implementering har blitt offentliggjort gjennom flere uttalelser fra amerikanske ligningsmyndigheter, Internal Revenue Service, IRS, senest i februar 2012. En rekke enkeltland og EU har tatt opp kravene til rapportering med amerikanske myndigheter med sikte på en implementering som er kostnadseffektiv, forretningsvennlig og i tråd med landenes lovgivning.

Endelig regelverk er ikke vedtatt, og detaljene i rapporteringskravene er ikke ferdig utarbeidet. Forslag til regler som ble offentliggjort i februar 2012, lempet på de opprinnelige kravene og forlenger implementeringsperioden. Det er varslet en offentlig høring i USA om reglene i mai 2012. Forslaget til regler innebærer at ikke-amerikanske finansforetak må rapportere til amerikanske ligningsmyndigheter enten direkte eller via lokale myndigheter i det aktuelle land. Det siste forutsetter at det inngås særskilt avtale med det aktuelle landet og USA. Myndighetene i USA, Storbritannia, Tyskland, Frankrike, Italia og Spania offentliggjorde i februar 2012 en felles uttalelse med sikte på å oppnå bedre overholdelse av internasjonale skatteregler og implementering av FATCA. Uttalelsen innebærer en lemping av FATCA-kravene for finansforetak i de aktuelle landene.

FATCA representerer store utfordringer for finansforetak over hele verden og vil blant annet kreve at det etableres prosesser for identifisering og rapportering. Rapporteringen til IRS utfordrer også reglene finansforetakene er underlagt om beskyttelse av kundeinformasjon i henhold til lokal lovgivning. For landene nevnt ovenfor er intensjonen at FATCA-reglene innarbeides i lokal lovgivning og at rapporteringen skjer til lokale skattemyndigheter i det enkelte land, som igjen formidler informasjonen videre til IRS. FATCA kan potensielt få vesentlige negative konsekvenser for finansforetak som ikke overholder identifiserings- og rapporteringskravene. Det er viktig at norske myndigheter ivaretar norske finansforetaks behov for like rammebetingelser på dette området.

Bankene i SpareBank 1-Alliansen følger utviklingen og planlegger tilpasninger for å kunne etterleve kravene innenfor rammer som er kostnadseffektive, ivaretar forretningsmessige hensyn og er i tråd med lovgivning i landene der konsernet har virksomhet.